



СПОРТ

Физкультураца, спортаца бувзам
лоаттабара тлахьех мехкахой

16

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз



1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

№32 (12709)
Маьцхали
буттг,
28 ди, 2025 шу



СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛТАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ



ШАХЪАРА КУЦ

Шахъара моттигаш
тоаеш боахк
МагIалбике

5



СТУДЕНТИЙ ВАХАР

Моттигерча толашагIа
болча профсоюзий
болхлошта юкъебахар
ИнГГУ студенташ

8



КУЛЬТУРА

Шолжа кхалерча
библиотекашка, дика
хувцамаш хургда

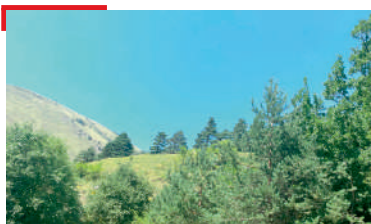
10



ИШКОЛАЙ КИЙЧО

Дешареи гIишлошгъареи
министраш ишколаш
мишта тоаяьй хьежар

11



ЛАЛАМ ЛОРАДАР

Мехкара хьунаш
цIерах лораш,
болх бу

15

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru



Толам

Ерригача Россехъашка, шозлагIа котало
яьккхар наьсархоша

4



Бувзамаш

Липецки
областацара
бувзам чIоагIбеш
я вай республика

2

УнахцIенон министра, бахархой тIаийбеш, ди дIадихьар

ГIазданаькъан Ахьмад

Министерствон хьалхалатта Iалбаканаькъан Зара, бахархой тIаийбеш, цар хаттараш доаш-хаш, хилар. 27 мехкахо тIавера цига, цхьацца гIулакхашта тIагIолла. УнахцIенон оагIонца дувзаденна тайп-тайпара хаттараш дар наьха.

«Молхаш эшарца, сатнаторе хьожабарца, халача лазара дарба даьчул тIехьагIа дIахо меттавоагIаш де дезарашца, кхыча мехкашка дарба де вахарца дувзаденна дар наха кьувлаш хинна-раш. ХIара хаттар тохкаш, доашхаш болх дIахьош я министр. Цхьацца долча хаттарех дарбанчешка этта гIулакх тахка, аьнна, тIадиллар цо», - дийцар «Сердалога» министерствон болхлоша.

Бахархошта, хьакимашта юкье бувзам хиларо кхоачамбоацараш дикагIа довзийт. Цхьаккха а сага хаттар тесса дутаргдац. Телевидене гIолла дIакхухьача передачашка дакъа лоацаш, нахаца массахана бувзаме хила хьож министр, хIаьта бахархошта тахан из чIоагIа лоархIае да.

Султиганаькъан Йоакъап

Хоамашцарча кхерамзлен хьалаца дувзаденнарех дийцар, мехкарча паччахьалкхено дIайихьача Координационни кхела кхетаче. Из хоам «Сердалога» бир республикержа Миннацо.

«Кхетаче дакъа лоацаш бар ГIалгIайчен Паччахьалкхенна хьалха латта Сластенин Владимир: ЮФО, СКФО Росссе ФСТЭК оагIон кулгалхочун гIонча Шверова Надежда, иштга федеральни оагIонцара, моттигашкара хьакимаш», - йоах тхога бенача хоамо.

Ший кьамаьла юкье Шверова Надеждас белгалдир, тIехьарча пхе шера Росссе моттигашка даржаш долча ца эшача хоамашта духьала болх лоаттабе безилга.

Хоамашца дувзаденна кхерамзлен хьал лорадар лоархIае да тахан. Цу оагIонца кхоачашдаьрех, дIахо болх дIахьош де дезарех дийцар гулбеннараша. Аьттув баьннарех да кьаьсткьаьстта йола программаш юкьейоалаяр, ПО кердаяккхар, иштга кхыдараш.



Липецки областацара бувзам чIоагIбеш я вай республика

ГIазданаькъан Ахьмад

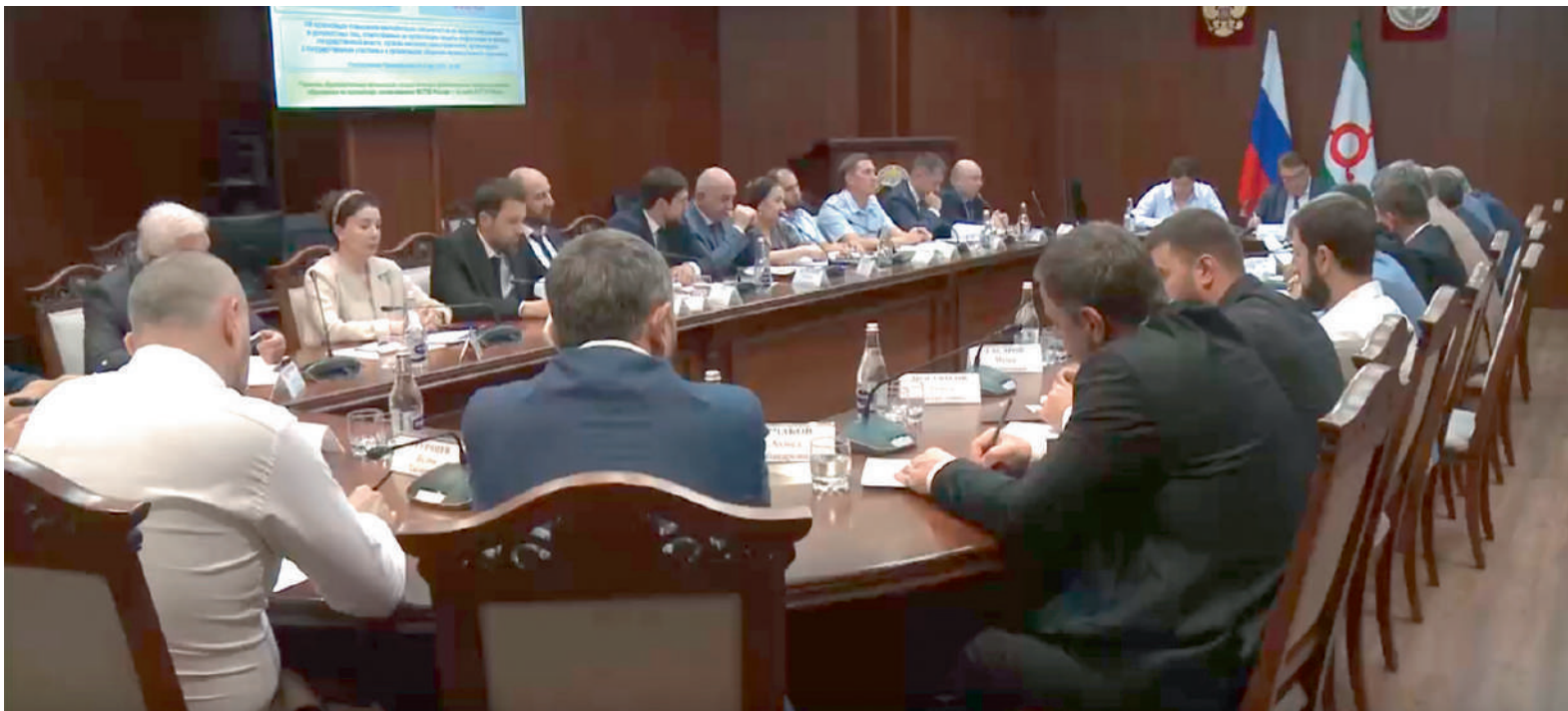
Шолжа кхален, Липецки областерча Добрински кхален кулгалхоша Татенаькъан Ийисас, Пасынков Александра вIаший бувзам чIоагIбеша каьхата кулг яздыр. Цхьана болх дIакхухьаш, пайда хургбараш доаржаде лаьрхIа ба хьакимаш.

«Из чIоагIо шаккха оагIонна беркате, пайда беш хила еза. ВIаший бувзам чIоагIбеш, тайп-тайпара оагIонаш юкье-лоацаш, дIахьоргболча балхо

дукха дика хувцамаш дергда аьнна хет», - дийцар «Сердалога» Шолжа кхален мэре.

Хьалхара гIулакхаш кхоачашдаь даьлча, Шолжа кхален кулгал деш вола Татенаькъан Ийиса РФ Турпал волча Осканаькъан Сулумбика оттадаь сийленг долча ваха хилар.

Липецки областерча Добрински кхален Хворостянка яхача юрта бахача наха зулам ца хилийта, ший вахар кIалъоттадаь турпал массахана вай дегашка вахаргва, цо гойта денал цIаккха а дицлургдац.



Хоамашцарча кхерамзленца дувзаденнарех дийцар мехкарча паччахьалкхено

Цул совгIа, кьаьстта терко е езарех да лаьрхIа кийчбаь болхлой цахилар. «Хоамашцара кхерамзле» яхача оагIонца

шоай говзал лакхье аьнна дIахьожаваяь вай мехкара 30 болхло.

Сластенин Владимира бел-

галдир, цу оагIонцара болх тахан мехка боагIлача боараме дIахьош хила безилга».

Таханарча хано дIадеххача

тайпара тоадаь хила дезаш да цу оагIонца дувзаденнараш», - белгалдир премьер-министра, ший кьамаьла юкье.



Россе СоюзМаш яхача мехкарча оагІон кхетаче хилар

ГІазданаькъан Ахьмад

Россе машинаш хьае-
рий Союза моттигер-
ча оагІон Кхела кхета-
че хилар мехка. Цига
дакъа лоацаш вар
Халкъа Гуллама кул-
галхо ТІумхой Мухь-
мад. Ший къамаь-
ла юкъе цо хьоаха-
дир, машинаш хьак-
холлара оагІонцара
болх чІоагІа лоархІа-
ме болга; цу моттига,
мехкарча хьакимашта
юкъе бувзам хила без-
илга.

«Моттигерча оагІон
доакъашхо волча Бек-
марзанаькъан Мухьма-
да «Бехтокхаме къахье-
гарах» яха майдилг елар
ТІумхой Мухьмада. Мот-
тигерча оагІонца дикка
къахьегаш, ший гІулакхе
белгала волаш хиларах
баркал аьлар цо Султа-
на Мухьмада», - дийцар
«Сердалога» Халкъа Гул-
ламе.

Белгалде деза, вай
мехкарча цу оагІонцарча
моттига хьал тоадара
тІехьа Россе СоюзМаш
дикка къахьегаш йолга.

Тіема наькъашка гІолла

Сийлахь-боккхача Даьймехка тіем тіа Котало яьккха
80 шу дизара хетабаь гойтам

ГІазданаькъан Ахьмад

Сийлахь-боккхача Даьймех-
ка тіема Коталон 80 шу ди-
зара, Даьхен лорбой шера
хетабаь «Тіема наькъашка
гІолла» яха гойтам хьабийл-
лар, мехкарча Паччахьалк-
хен гойтама галерее. Гойтаме
хьокха отгадаьд Паббартой-
Балкхарой мехкарча музеера
тіема исторен наькъаш до-
взийташ дола лоархІа-ме каь-
хаташ, сурташ.

«Гойтаме баьхкарашта до-
взаргда, тіема денош мишта
хиннад хьокхаш суртанчаша-
бІухоша даь балхаш. Цига го
йиш я Сундуков М.А., Жереш-

тиев А.А., Третьяков М.Н., По-
ловицке В.К., иштта кхыбарий
тіема бирсача деношка гІолла
чакхдаьнна сурташ», - дийцар
«Сердалога» мехкарча Пачча-
хьалкхен болхлоша.

Сурташ тіара хІара хІама
боккхача, кьизача тіема шераш
дагадохийташ, бокьонца тіема
аренашка даьллар хьахьокхаш
да.

Таханара маьрша сигале ба-
хьан долаш, фашиста наькъаш
тедаш, лира тохаш, вай лаьт-
ташкара цун лар хоадаеш, лаьт-
тарий біаргаша зийнар, дегаш-
ка даьллар да сурташка гуш
дар.

Дукха хІама духьальоттий-
таш болх ба из хІара сага. Шоай

дегашкара кхерам, сатем бовр,
деррига кегадалар да цар хьа-
хьекхар.

Тіема истори довзийташ
дола кьонача суртанчий бал-
хаш лакхача маьхе да. Тахан
кхувш латтарашта иштта
дола сурташ довзар лоархІа-
ме да, Даьхен истори довзара
оагІонга диллача. Суртанча-
ша цу халача, бирсача денош-
та юкъе даьча балхаша белгал-
ду, тіема истори диццадали-
тар мел лоархІа-ме да.

Къаьстта терко е еза ишт-
тача гойтама кьонабараша.
Вай массане селхане, вай Даь-
хен денош да уж! Сурташка
гІолла вайга хьакхачийта хье-
жаб уж; фашист вай лаьтташ-

ка чугІортарах дехкевоаккхаш,

Гитлер яхача білехача адамо
лаьрхІар дохадеш, шоаш мел
къахьийгад. Сийлахь-бок-
кхача Даьймехка тіема исто-
ри ма дарра довза деза тіехьа
тіабоарІарашта.

Гойтам вІашагІбеллараша
белгалдечох, кьонача тіехьенна
боккха пайда беш да иштта
гІулакх доаржадар. Фашиста
духьала латташ вахар хаьда-
рий истори, цар тіема бирса
никь бовза аьттув ба цун.

ХьатІабоарІача бетта 26-ча
денга кхачалца, латтаргба
гойтам. Тіема шерашкара исто-
ри біаргаго аьттув ба бахархой,
шоай дезалашца гойтаме дакъа
лаьца.

«Йоккхача Коталоно Кавказа барт чІоагІбу» яха кхетаче дІайихьар вайцига

Султиганаькъан Йоакъап

Сийлахь-боккхача Даьймех-
ка тіема Коталон 80 шу ди-
зара хетаяь Кьилбаседа Кав-
каза кхетаче хьайийллар
Магасе. «Йоккхача Коталоно
къамий барт чІоагІбу» яхача
къамашта юкьерча вахара-
дешара проектага гІолла,
дІахьош болх ба из. Боккха-
ча тіема юкъе моастагІчун
наькъаш тедаш, фашист вай
лаьтташкара аравоаккхаш
лаьттача деналах бизза хин-
нача біухой цІераш йицлур-
гьяц біаьшерашка.

Кхетаче дийцар Россе къа-
маш моастагІчун духьала
цаІаш хинна этталга, берри-
гаш цхьа къам санна духьал-
латтаро котало вайгахьа хи-
лийталга. Фашист ший низах
вохавеча тіема юкъе; док-
кха, лоархІа-ме дакъа лаьцад
Кьилбаседа Кавказо.

Цо кхебаь кьонгаш, кхе-
рам яхача дешо юха ца боа-
хаш, шоай синош ца кходеш
духьаллаьттаб, фашист ше
чугІортарах дехкевоаккхаш.

Кхетаче гулбелар СКФО
моттигашкарча юкьарлен
оагІонцарча палатай доакъа-
шхой, Іилманхой, истори-
каш, культуран оагІонцара
болхлой, кагирхой.

Магасерча «Коталон
парке» баха, тіема шерашка
вахар хаьдараш дагалаьцар
цар. Кхетаче белгалдир, тахан
ураотташ йола тіехье, из дер-
рига хьалхадоахаш, Даьхен-
цара безам, цун хІама лора-
дар эггара керттерча декха-
рех долга белгалдеш, кхее
езилга.

Цига дийшар мехкадаьгара
Келаматанаькъан Махьмуд-
Іаьлагара каьхат. Республи-
кан кулгалхочо белгалдир,
боккхача тіема котало вайга
дукхача біухой вахар хадаш,

дукха низ Іобуллаш кхаьчал-
га, вай дерригаш массахана
цу хІаман хам беш, из диц ца
деш, даха дезилга.

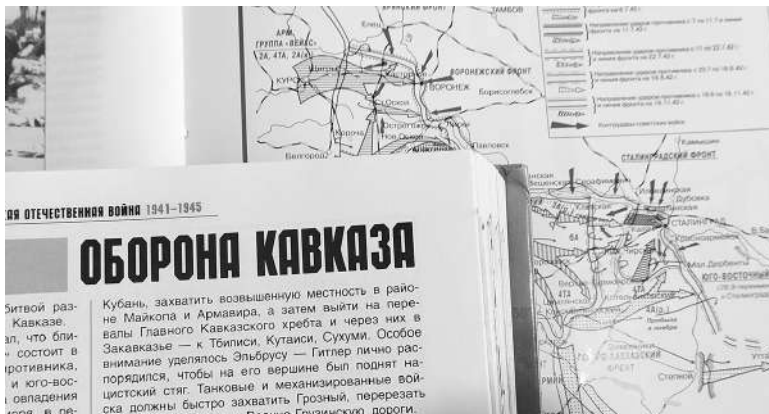
«Тахан, уж хала шераш
дагаухаш, тіема аренашка
моастагІа вохавеш, из эккха-
веш лийгараш хьоахабе беза
вай.

Укх вІашагІкхетаре белгал-
даьраш дІахойодача хана дикка
накьадаргда аьнна хет сона.
Сийлахь-боккхача Даьймехка

тіем тіа Котало вай массане де-
гашка къаьстта лоархІа-ме мот-
тиг дІалоацаш я.

Коталоно кхотадеш, цаІаш
деш латталда вай дІахо а», -
аьлар Мехкадас.

Цу йоккхача кхетаче доар-
жадаьраш дикка накьадаргда
вайна керда проекташ кхолла-
ча, мехкашта юкьера бувзам
чІоагІбеча, Россе дахача къа-
мий истори, Іадаташ лорадара
тіехьа.



«БІУХО» яха тіема-спорта кийчо еш йола моттиг хьаелла тарлу вай мехка

Аьххенаькъан Марем

ГІалгІай мехкара Мо-
скве массазара викал
волча Малсаганаь-
къан Мухьмада кхета-
че дІайихьар «Турпа-
лий ха» яхача оагІон
доакъашхо волча Ми-
ронов Ильяйца; театра,
кинон актёр волча Мер-
кулов Ильяйца, респу-
бликерча СКФО мас-
сазарча викала гІонча
волча Фаьрганаькъан
Мовсарца.

Кхетаче дийцар кагирхой
Даьхенцара безам, лерхІам
чІоагІбеш; дІабахьа беза-
ча балхах. Белгалде деза,
цу оагІонца дувзаденараш
тахан мехка лоархІамеча
гІулакхех долга.



Илдарха-Галий тIа хин гIулакх цIенхаштта тоадеш боахк

ГIазданаькъан Ахьмад

Шахьарера хин гIулакх меттадоаладеш, болх дIахьош латт мехка цу оагIонцарча федеральни проектагIолла. 19 урам тIа болх дIабахьа лерхI цига.

«Тишъенна турбаш хувцаш, керда цIерцарча хьа-лаца ювзаенна кIаллаш оттаеш, иштта гIувнаш тоаеш, кьахьийгар цига. Хин хьал дикка меттадоаладергда цу гIулакхо, бахархошта оатто еш», - дийцар «Сердало» газетага Илдарха-Галий тIарча администраце.

Шахьара моттигаш то-аяра тIехьа йоаржаеш я из проект. БоагIача боараме хий хьадоагIаргда бахархошта, из болх дIабахьа, Дала аьннадале.



ГIаш леларашта лаьрхIа, хоза никъ буллаш боахк Магасе

Султиганаькъан Йоакъап

Керда наькъаш дехкаш, тоадеш латт Магаса куц. «Сердалога» цох лъаца дийцар шахьара мэре.

Къаман телевиденегара Алане майданга кхаччалца, гIашлой никъ буллаш боахк тахан.Бахархошта паргIато луш, шахьара куц тоадеш, хургба из болх», - йоах тхогарча хоамо.

Ма хулла сихагIа болх йистебаккха гIерташ, кьа-хьегаш ба болхлой. Белгалде деза, вай керттерча шахьара куц хIара денна тоалуш лат-тилга.

Таханарча дийнахьа дукха гIишлош я цига урагIхьош латтараш, шахьара мотти-гаш, наха паргIато еш, тоаеш латт.

Тохкама оагIони ЦУРаи юкьерча бувзамах дийцар мехка

Султиганаькъан Йоакъап

Мехка доал дарах болча оагIон кулгалхочунца кхетаче дIайихьар мехкарча тохкама моттига кулгалхочо. Из хоам «Сердалога» бир мехкарча СУ СК.

«Россе тохкама моттига республикерча СК кулгал деча Асхабов Мухьамад Ахьмада, мехка доал дарах болча оагIон хьалха латтача Банхай Берса Беслана дIадихьача влашагIхетаре дийцар цу шин моттига юкьерча бувзамех», - йоах тхога бенача хоамо.

Цхьана болх дIабахьарча, бахархошка моллагIа хоам ханнахьа дIакхача безарца дувзаденнараш белгалдир хьакимаша. Шинна моттига хьалха латтача керттерча декхарех дийцар кхетаче, кьаьстта терко йир ЖКХ



оагIонца дувзаденнарашта. Мехкара хьал лорадара, бахархой хьал тоадара тIехьа кхоачашде дезараш белгалдир цига.

«Шинна хьакима кьамаь-лах гуш дар, иштта йола кхетаченаш дIакхачьар чIоагIа лоархIаме долга. Мехкарча бахархой кхерам-

злен хьал лорадара тIехьа цIенхаштта болх бе лаьрхIа ба хьакимаш», - йоах тхогарча хоамо.



Ерригача Россе яхьашка, шозлагIа котало яьккхар наьсархоша

Султиганаькъан Йоакъап

Исторически моттигашта, йоккха йоацача шахьарашта юкье дIахьоча лоархIамеча яхьашка котало яьккхар вай Наьсарен-Шахьаро. Из хоам «Сердалога» бир гIишлошъяра гIулакхех болча оагIон болхлоша.

«Мехка исторе эггара хьалха нийслу иштта хIама. ЛоархIамеча, йоккхача

яхьашка шозлагIа котало йоаккхаш я вай шахьар, ший хIама тоадара тIехьа 107 млн сом рузкьа тIаозаш», - дийцар «Сердалога» гIишлонхой Министерстве.

«2026-ча шера Коталон Аллей, цун гонахьара доазув тоадергда, салаIа, волавенна лела керда моттигаш хургьа цига, иштта лампаш егIа, зизашца, гаьнашца тоаяь бос боаккхаргба цу моттига. Бахархошта, тIабаьхкача хьашашта салоIам беш хургда

уж хувцамаш», - йоах тхогарча хоамо.

Белгалде деза, шахьара куц тоадеш дIахьоча балха юкье 107 млн федеральни оагIонгара, 4,5 млн регионе-ра, 9 млн муниципальни ган-зера, 33 млн кхьийолча моттигашкара долга. 153, 5 млн сом ахча да шахьара керттера моттигаш тоае, аьнна, кьоастадаьр.

Котало яьккхарах дола совгIат шахьара да волча Оздой Русланага хьаделар.

Казане дIахьош хиннача цу кхетаче, дакьа лоацаш вар из гIишлонхой Министерствон кулгалхочун гIонча волча Евкуранаькъан Мухьмадаца.

«Шахьара куц тоадеш, цун моттигий хьал хозача доаккхаш, кьахьегаргда вай дикка. Йоккхий проекташ я йоаржае езараш», - белгалдир Оздой Руслана, аьттув баьнна, кхоана де дезараш кьоастадеш.



Шахъара моттигаш тоаеш боахк МагIалбике

ГIазданаькъан Ахьмад

Шахъара моттигий куц тоадеш, болх ба МагIалбике дIахьош. ХIаьта из гуш да шахъаре гIолла волавелча.

Администраце болхлоша белгалдечох, Iоахарганаькъан цIерах болча урам тIа керда асфальт Iобиллар болхлоша укх деношка. 350 метрага кхоачаш да кердача наькъаца куц тоадаь доазув.

Никъ боагIаца боараме, дика

хилар чIоагIа лоархIаме да дIахъа ухача машинашгIа, иштгIа гIаш лелача наха. Бахархоша дукха дехар даь, шахъара да волча Галай Мусас гIадилла, чакхбаьккхар из болх.

ИштгIа болх дIабихъар шахъа-

рерча Восход оалача урам тIа. Бохабаь хинна 150 метрага кхоача никъ ба цига тоабаьр.

Наькхий хьал лертгIаца боарам тIа даккхар шахъарерча кулгалхошта хьалхашка латгача лоархIамеча декхарех да.

«Илдарха-ГIала-Яндаре» яха никъ тоабергба мехка

Аьххенаькъан Марем

12 км гаргга бола «Илдарха-ГIала-Яндаре» яха никъ тоабеш латт мехка. Керда асфальт Iобилларал совгIа, цу наькъаца дувза мел деннараш а хувца лерхI цига. Вахара моттигаш тоаярах йолча къаман проектагIа гIолла, дIахьош ба из боккха болх. Илдарха-ГIала, Яндаре шоайла хотташ ба из никъ; цул совгIа, кхо ишкол я цу наькъа оагIонца.

Керда никъ Iобилларо дикка

тоадергда цигара кхерамзлен оагIонца дувзаденнараш, хIаьта из чIоагIа лоархIаме да цига бахача наха», - белгалдир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Iаьлас.

«Итт шу совгIа ха яр из никъ тоа ца беш латта, бахархоша из тоабе яхаш дехар ду тоьал ха яр, цунга хьежжа лоархIамеча декхарех дар цун хьал меттаоттадар», - белгалдир Мехкадас. 2026-ча шера маьгсела бетта кийча хургба никъ, Дала аьннадале.



Шолжа-Шахъарера МагIалбике бода никъ тоабеча, ваха хилар шолжахой мэр



Аьххенаькъан Марем

«Шолжа-Шахъар-Горагорск-МагIалбик» яха никъ тоабеш латт мехка. Шолжа-Шахъара кулгал деш вола Iумаранаькъан Аслан, ший гIонча волча Беканаькъан Халидаца, из болх малагIаца боараме дIахьош ба тахка ваха хилар.

Iоккхий моттигаш хотташ бола из никъ лоархIаме ба. 22,6 км кхоачаш ба хувца беза никъ. Шин даькъаца дIахьош ба из лоархIаме болх. ДIадахача шера 10 км кхоачаш бола никъ тоабеш болх чакхбаьккхар, хIаьта укх шера болх дIахохьош ба биса 12,6 км бола

никъ меттаоттабеш.

Никъ кердабаккхарал совгIа, гIашлой наькъаш дехкаш, нах де-хьабувлаш йола моттигаш белгалъеш, наькъашка басарашца къоастам беш, гонахье тоаеш къахьегаргда цига.

Укх шерарча Iан хьалхарча бетта кийча хила безаш ба никъ, хIаьта таханарча цигарча хьало хьагойт, йиллача ханал хьалха никъ йистебала мегаш болга. Шолжа шахъарера МагIалбике кхачар дикка атгача доаккхаш хургда из гIулакх.

Юртар моттигаш тоаярах йолча федеральни программага гIолла дIахьош ба из болх.

Дешара моттигашта юхерча наькъаш тIа, басарашца белгало еш баьхкар болхлой

ГIазданаькъан Ахьмад

Керда дешара шу хьатIаоттарца, ишкол-лашта юхерча наькъашка къоастам беш, басараш кердадоахаш ба МагIалбика кхалера цу оагIонцара болхлой. Хила еьзача беса, тоаяь дIаоттайир уж моттигаш.

«Ара боад, моллагIа хаттам этгача дикка гуш хила еза къоастам баь моттигаш», - дийцар «Сердало» газетага МагIалбикерча администратце болхлоша.

Наькъашкара кхерамзлен хьал лорадара тIехьа дIахьош, лоархIаме болх ба из. Бераш дехьадувлача наькхий хьал боагIаца боараме хила деза, хIаьта дешара шу долалуча хана, къаьстта йоккха терко е еза цу хIаманна.

Наьсарерча урамашка лостам бе арабаьлар болхлой

Султиганаькъан Йоакъап

Шахъарерча моттигашка лостам беш, къахьийгар Наьсаре. Из хоам «Сердалога» бир шахъара мэре.

«Дукха хIама кхоачашде аьттув баьлар ЖКХ болхлой цу кIира», - йоах тхогарча хоам.

Урамашка хьаIайна латта нувхаш, Iолийга гIаьнаш дIадоахаш, гIашлой наькъаш, нах сувцаш йола остановкаш юлаш, массайола моттигаш цIеньеш, къахьийгар цу беркатеча наха.

Иштта шахъарерча хишта, догIашта лаьрхIа гIувнаш цIенийр, цар боккха болх дIахьош. Гуйран догIаш доладала йисар дукха ха яц, цудухьа чIоагIа лоархIаме ба из болх. Иштта буц дIахьокхаш, гаьнаш, кIотаргаш дIатедаш, зизашта гонахъара моттигаш тоаеш, баьхкар шахъаре.

Шахъара хьакимаша баркал кхайкадир ЖКХ болхлошта, шой декхараш бехтокхаме кхоачашдеш хиларах. ХIаьта шахъара бахархошта хьалхадаьккхар; нагахьа нувхаш хьаIайна, лостам бе безаш йола моттигаш оашош зийча, шахъара даьга е ЖКХ диспетчерске дIаьезде йиш йолга.

Йоккхача яхъашка белгалбаьлар вай мехкара студенташ- филологаш

ГІазданаькъан Ахьмад

«Эрсий метта магистр» яхача ерригача Россехъашка белгалбаьлар вай мехкара паччахьалкхен университетта филологический факультета магистранташ бола Цисканаькъан ИбрахІим, І а р ч а к х а н а ь к ъ а н ИбрахІим. Массехк атта доаца декхар кхоачашдеш, яхъан программах чакхбаьлар уж.

«Уж яхъаш дІахъорах яр СНГ, кхыча паччахъа карарча доазон тІа бахача мехкахой гІулакхех, халкъашта юкьерча бувзамах йола Москва паччахьалкхен лингвистический университет.

Филологецца, лингвистикаца бувзабенна кхетам лакха хиларах, иштта шоаш Іомадаьр лакхача боараме дІагойта харах, Россехъашка болча магистранташта юкьебахар вай студенташ», - дийцар «Сердалога» университетта болхлоша.

ХьатІабоагІаца бетта Москвехъашка дІахъоргъа цу оагІонцара тІехъара кхетаче. Вай республика дІайовзийташ хургба къона студенташ.

ИнгГУ филологический факультета доккха совгІат да ала мегаргдолаш да йоккхача яхъашка уж белгалбалар.

Аьттув болаш хилба цар ник! ДІахойодача хана а, иштта хьинаре, тІехдика къахьегаш чакхбала низ хилба цар!

Дукха бераш долча наьна ахча хьадалийтар сага бокъонех волча викала

ГІазданаькъан Ахьмад

МагІалбикерча дукха бераш долча наьна, шин бера ахча хьадала ца тугаш хинна гІулакх диканца дІадийрзар. Сага бокъонех вола викал юкьевена, цун бокъонаш меттаоттайир.

«Шийна Іаьдалгара хьадоагІаш дола ахча хьаэца гІерташ, массехказа из гІулакх чакхдаккха гІортарах, каьхаташ боагІаца боараме дац, яхаш, юхатеттар из. Бакъда, берий нанас йоахар, цу каьхаташца ийдаьд ше ахча хьалхагІа», - хоам бир «Сердалога» УПЧ.

Кхалсага гІо дийха, сага бокъонех волча викала Россехъашка ганзага гІолла техкар из. Кхалсага бокъонаш меттаоттайир, таханарча дийнахъа хІара бера 16 169 сом ахча хьахьодаьд.



Кхааш ийдара духьалара болам дІабихьар

ГІазданаькъан Ахьмад

Кагирхой гІулакхех йолча комитето вахара оагІонцара болам дІабихьар мехка. Къонача тІехьенга кхааш ийдар мел во гІулакх да дІахьокхаш,

цу хІаман духьала цар къовсам лоаттабергболаш дІахьом яр кхетаче.

«Тахан кхувш латтарашта из ийрча хІама цІаккха а маьрша далийта йиш йоацил-

га дІагойташ бар болам. Из дерига белгалдеш дола каьхаташ дийкьар кагирхошта», - дийцар «Сердалога» болама доакъашхоша.

Къонача тІехьенна хьалхадьккхар, кхааш ийдар яха во,

ийрча гІулакх вайна юкьера хьадда дІадала дезилга, теркал ца деш из хІама дита йиш йоацилга. ГІалгІай мехкара кхааш ийдар дІадаккхара тІехъа дІахьом, лоархІаме болх бар из.



Кагирхошта юкьерча наркоманех дувца цхъан истола гонахъа гулбелар

ГІазданаькъан Ахьмад

Наркомани яхача доккхача зулама духьала дІабахъа безача балхах дийцар кагирхой гІулакхех йолча комитете дІайихъача кхетаче. Нарко-

манена духьаларча къовсама юкьедоаладича дика хургда аьнна хетарех аьлар хІаране.

«Кхетаче дувца оттадаь кертердар – кагирхой сакхетам нийсбар, наркомани бІеха, во

зулам долга царна Іочудиллар. Цу ираз дайнача гІулакх духьала малагІа къовсам лоаттабе беза белгалдир цига», - дийцар «Сердалога» кхетаче дакъа лоацаш хиннараша.

Вай массане цхъана къахье-

гаш, чакхбаккха безаш болх ба из. Кагирхой моттигашка наркомани яхар сага вахар толхадеш, цун юхь йоаеш дола ираз дайна гІулакх долга хьалхадоахаш йола программаш йоаржае еза.

Алмазов В.А. цѣрах йолча НМИЦ болхлой кхаьчаб вай мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

Дега лазараш долча наха дарба дар малагІа боарам тІа латт тохкаш, хургба вай мехка кхаьча Къаман унахциенон тохкама оагІон болхлой. Дегаца лазараш долча бахархой хьал мишта латт хьожаш хургба шоай болх кІоарга бовзаш бола говзанчаш.

«Кардиологически, реанимационни моттигашкара болх, дарбанчешка бадача унахой хьал тохкаш, иштта моттигерча поликлиникашкарча, амбулаторешкарча унахой карташка хьожаргба уж. Къаьстта терко ергьа кардиологий балха, уна-

хошта тІахьожам лоаттабеш дола гІулакх, мах боацаш царна йоагІаш йола молхаш дІателар мишта латт хьожаш», - дийцар «Сердалога» цу оагІонцарча министерстве.

Алмазов В. А. цѣрах йола Къаман унахциенон тохкама моттиг Россе лакха лоархІаш я тахан; цудухьа, цу оагІонцарча болхлой говзалга гІолла, вай мехкара хьал тоадала мег.

Царца бувзам лоаттабеча вай лорий шоай кхетам лакхбе, дукха хІама Іомаде аьттув ба. ДІахойодача хана а, мехка цІихеза болча кардиологашца семинареш еш, цу оагІонцара болх тоабе лерхІ вайцига.

Иштта лакха говзал йолча



лорашца дагабаларо унахочун де деза дарба къоаста- деш гІо дергда вай унахциенон оагІонцарча лорашта. Карди-

ологически оагІонцара болх боагІаца боараме дІаоттабеш хургда из гІулакх.

Россе ФАДН вай мехка дешара семинар дІахьош я

ГІазданаькъан Ахьмад

Вай мехка нах Іомабеш йола семинар дІахьош ба Россе къамий гІулакхех йолча федеральни моттига доакъашхой. Къаман паччахьалкхен политиках дарах доаржадарех йолча СКФО моттигашка къахьегаш болча кулгалхой говзал лакхьара тІехьа болх дІахьош я из кхетаче.

Къамашта юкьерча бувзамашца дувзаденнача керттердарашта хетаяь я цун дешара программа. Мехкарча боккхача Іилманхоша, говзанчаша дІахьоча лекцешка ладувгІа, цхьацца балхашка дакъа лаца аьттув хургба цига.

«Дукха оагІонаш чулоацаш я дешара программа. Паччахьалкхен къаман политикаца, къамашта юкьерча моттигаца, этноконфессиональни, интеграционни политикаца, экстремизм, терроризм яхача зуламашта дукхьаларча къовсамца, иштта кхьдарашца ювзаенна йоккха программа я йоаржаер», - дийцар «Сердалога» мехкарча Миннаца болхлоша.

Семинар хьаеллача къамыл деш хилар Миннаца кулгалхочун гІонча вола Пхьаранаькъан Асхьаб. Цо белгалдир; къаман политикан оагІонца къахьегарий говзал лакхьар чІоагІа лоархІаме да, аьнна.

Россе къамашта юкье цхьоагІо, барт хургболаш эшаш да из.



Терроризмо вахар хоададаьраш дагалаьцар

ГІазданаькъан Ахьмад

«Терроризм йоаца дуне» яха, цу доккхача зулама духьала къовсам лоаттабеча Денна хетаяь кхетаче дІайихьар Дола-Коарча культуран цІагІа. Кхетачен керттера декхар - терроризм яхача бІехача зуламо мел дукхача наьха вахар хоададаьд, толхадаьд дІахьокхар, иштта хІара саг цу хІаман духьала къовсам лоаттабе дек-

харийла волга хьалхадаккхар.

«Кхетаче дІахьош хиннача Бохтаранаькъан Иманас, дикка доаржадеш, дийцар цу доккхача зуламах. Тахан мехкарча Іаьдало бахархой цу вонах лорабеш дІахьу болх белгалбир цо. Къаьстта йоккха терко тІайохийташ дийцар терроризма юкье вахар хаьдача, цхьаккха бехк боацача нахах», - хоам бу «Сердалога» культуран

цІенна кулгал деча Алерой Билала.

Кхетаче гулбеннараша дагалаьцар Берса-Юрта, «Норд-Осте», Россе аэропорташка, метрошка цу доккхача зулама юкье байнараш. Къахетам яха хІама дег чу доацача бІехача адамаша доаржадаь уж зуламаш мехка цІаккха а дицлургдац.

Кхетаче гулбеннарашта хьалхадаьккхар, нах гулбен-

нача моттигашка лоравалар мишта хила деза, моллагІа тешаме доаца хІама зийча фу де деза.

Культуран цІен бераша из мел унзара, хала хІама да хайташ байташ йийшар. ХІара сага кхетаде дезаш да, адамашта цхьаккха зулам де йиш йоацилга; юкье бІеха, во хІама доаржаде гІертарашта доагІаш дола талазар дІадала дезилга.

МагІалбикера наькъаш тоадеш латт

ГІазданаькъан Ахьмад

МагІалбике наькъаш тоадеш ба. Шахьара да волча Галай Мусас тІадилла, ГІаьнтамаранаькъан цІерах болча ураме керда асфальт Іобуллаш боакк карарча хана.

«Наькъий хьал тоадеш ба болхлой. Дуккхача шерашка талха ца талхаш, улларгбола керда асфальт Іобуллаш боакк карарча хана. ЧІоагІа тІахьожам лоаттабеш, дІахьош да наькъашкара балхаш», - дийцар «Сердалога» МагІалбикерча администраце.

Наькъий хьал меттадоаладар тахан лоархІаме да шахьара вахаре. БоагІаца боараме наькъаш тоадаь хиларо наьха вахара хьал аттача доаккх, кхерамзленца дувзаденнареш меттадоаладу.

Шахьаре эггара доккхагІа дола тхьамагІа сурт хийцар Илдарха-ГІалий тІа

ГІазданаькъан Ахьмад

Шахьара 30 шу дизар хьатІакхоачаш, эггара доккхагІа долча шахьара тхьамагІа (герба) сурт хийцар цига. ДжабагІанаькъан цІерах болча урама куц хоздеш улл из доккха сурт. Гаьннара хьежача гуш да шахьара тхьамагІа, из доккха хиларах.

«Заьзганаькъан Идри-са цІи лелаеча керттерча

шахьара стадиона юхе да из. Укх бетга 30-ча дийнахьа ший 30 шу дизар дезеш хургьа шахьар. Цун тхьамагІа, бІарахьежача бахархой дог ураоттаргдолаш, хоза кхелла да», - дийцар «Сердало» газетага цигарча мэре болхлоша.

Шахьара 30 шу дизара хетадаь цІай доккха, массане дог гІоздоаккхаш хургда. ЗІамига, боккха бахархой гуллургба цига дакъа лаца.



Бахархой унахцёнон хьалаца дувзадена рех дувцаш, кхетаче дIайихьар мехка

ГIазданаькъан Ахьмад

Унахцёнон гIулакхех йолча Министерствон болх-лой, дарбанчешкара кулгалхой юкье болаш, кхетаче дIайихьар мехкарча РоспотребтIахьожама моттиге. Цига дийцар, укх шерча ворхI бетта наьха унахцёнон хьал лорадара тIехьа дIабихьача балхах. Къаьстта йоккха терко йир, лазараш дIа-хьа царжийтара тIехьа маьхий тохаш бола болх боагIача боараме чакхбаккхара. Из хоам «Сердалога» бир унахцёнон Министерстве.

«Кхетаче гулбеннараша белгалдаьчох, маьхий тохара болх дика дIабодаш ба карарча хана. Къаьстта болх бе безаш хул из хIама дIатIаэца раьза боацарашца, иштта эскаре баха ха кхьачарашта маьхий тохаш. Кхетаченаш дIакхухьаш, бахархошта нийсагIдар хьалхадоккхаш дIахьоргба из болх», - дийцар тхога.

Лазараш геттара даржаш йола ха эттача, эггара хьалха де дезарех дийцар лораша.

Бахархошта боагIача боараме гIо хургдолаш, дарбанчешкара болх дика тоабе, аьнна, тIадиллар тайп-тайпарча моттигашкарча кулгалхошта.



Моттигерча толашагIа болча профсоюзий болхлошта юкьебахар ИнгГУ студенташ

ГIазданаькъан Ахьмад

Мехкарча кагирхой цхьанкхетарий цIагIа, республикерча профсоюзий оагIонца къахьегарашта лаьрхIа, лоархIаме ши кхетаче дIайихьар - «ПалгIай мехкара профсоюзий оагIонцара къона къахьегамхо - 2025» яха яхьаш, ре-

спубликерча профсоюзий балхах йолча Союзо вIашагIелла къахьегаме гIулакхех йола семинар.

«Мехкарча Паччахьалкхен университетa студентех латта тоаба белгала я цу оагIонца. Цунна юкье я ТIумхой Хьава, Ахтемаранаькъан Марем, Бача-

ланаькъан Алина, Боголанаькъан Марина, Хьаьшанаькъан Ибрахим. Шоай болх боагIача боараме дIахьош хиларах, кхоалагIа моттиге эттар студенташ», - дийцар «Сердало» газетaга университетe.

Яхьашка дакъа лоацаш хиннараша; шоашта нийса хетар хьаоттадеш, профсоюзий

оагIонцара болх боагIача боараме дIабахьа шоаш кийча болга хьахьокхаш; къахьийгар цига.

Къона, начIал дола хьалхале лелаераш юкье хиларо дика тоаду из хIама. Болхлой бокъонаш лораяра тIехьа къахьегарал совгIа, цу оагIон хIама доаржадеш латта кийча бар берригаш.

Магаса куц хоздеш хургья тоаяь моттигаш

Султиганаькъан Йоакъап

Тахан тоаеш латта моттигаш хургья, Магаса куц эргадоаккхаш, бахархой бIарг хьоастан. Цох лаьца дийцар «Сердалога» шахьара мэре.

«Кулиев К. цIерах болча урам тIа гIандаш оттадаь; гаьнаш, зизаш дIадегIа; фонараш оттаяь; салаIа доазув къоастадеггда. Назарбаев Н. цIи лелаеча урам тIа сквер хургья, дезалашца арабаьнна ха яккха йиш хургйолаш. Нувхашта лаьрхIа яьшкеш, гIандаш оттадаь, лампаш егIа, гаьнашца тоаяь хоза моттиг хургья из салоIаш вагIа.

Шахьара мэр волча Тиймарзанаькъан Мусас тIадиллад; берий агашца лелача ноаношта паргIато хилийта, аьнна. Наха паргIатта дехьабувла доазув къоастадеггда цига.

Белгалде деза, Магас хIара денна тоалуш, бахархой гIадкхувлаш йолга, ший хувцамашца. Бахархошта, арахьара тIабаьхкача хьаьшашта паргIатта салоIаш ха дIакхьа моттиг хьаеллаш латт шахьаре.



Мехкарча лоамашка дIайихьар «Маьт-Сели» яха фестиваль

ГIазданаькъан Ахьмад

Географа Денна, Эрсий географически оагIон 180 шу дигара хетаяь «Маьт-Сели» яха фестиваль дIайихьар мехкарча лоамашка. Кхетачен юкье дар Илман, дешара, культуран оагIонашца дувзадена декхара.

«Географически оагIонцара

Илма, Эрсий географически оагIон болх боаржабара тIехьа лоархIаме гIа бар из кхетаче. Мехкара Iалама, культуран оагIонашцара кхоане лораяра тIехьа къаьстта йоккха терко йир цига. Дукха пайдане дола керда хIамаш дайзар доакъашхошта», - дийцар «Сердалога» Паччахьалкхен университетe.

Фестивала доакъашхой вIашагIкхийтта хилар

ЖIайрахьа кхален администраце, кхален РГО оагIон кулгалхо волча Лаьнанаькъан Ахьмадаца. Лоаман баьцех даь боккьал башха чай кийчдаь, цо шун тIа бийхарашта дайзар гIалгIай къаман хьаьша тIаэцара гIулакх.

Мехкарча Эрсий географически кагирхой оагIон доакъашхой тохкама, иштта кхьйола керда проекташ йоаржае кийчул ба. Росс моттигаш йовза

безам болаш ба къонабараш. Фестивала керда тохкамаш доаржаде дог ураоттадир цар. Географи духхьал Илма хинна Iац, дукха хIама довзара доккха дуне да из, хIаранена шийна пайдане хургдараш корадеш.

Фестиваль чакхьаьлча, ИнгГУ ректора Iалбаканаькъан Ф. ше дIаделар царна совгIаташ, цар дIабихьа болх лоархIаме болга теркалдеш.



Калининградера бераш да, вай мехка салолаш

Гизданаькъан Ахьмад

«Кьона патриот» яхача вай мехкарча лагере салолаш да Калининградера бераш. Дон-бассерча тӀема операцена юкье, вахар хаьдача бӀухой бераш да уж. Царна кечьяь лаьрхӀа программа я лагере.

Мехкара моттигаш йовзар музеера дӀадоладелар берашта. Цига царна довзийтар СВО доакъашхой тӀема истори, цар вахара никь, иштта гӀалгӀай кьаман дӀаьхий дола истори дайзар зӀамигача хьаьшашта», - дийцар «Сердалога» дешареи Илмани гулакхех йолча Министрестве.

Тайп-тайпара кхетаченаш, дог гӀоздоаккхаш бола салолаш ба берашка хьежаш. Республице массехк ди доаккхаш, кьаман культура, ладаташ, истори хьадоагӀа никь байзар берашта.

Цар дакъа лаьцар спорта яхьашка, кхоллама пхьоаллешка ухаш, лоаман хозача моттигашка лелаш сакъийрдар. Ма-

гасера Барта-ГӀала бӀаргаяйна, шахьаре гӀолла экскурси яь, бераш чӀоагӀа дега тоам хинна дар.

ЗӀамигача хьаьшашта дицлургдоацача тайпара сакъердийт царга. Мехкашта юкье-ра бувзам чӀоагӀбара тӀехьа, доккха дика доаржадеш да из гулакх.

Базара гонахьара доазув меттадоаладеш ба Шолжа-Шахьаре

Гизданаькъан Ахьмад

Базара гонахьара моттиг меттайоалаеш ба Шолжа-Шахьаре. Выгонни оалача урам тӀа, балхаш дӀадоладаь, боакх тахан. ГӀаш леларашта паргӀатта дехьабувла моттиг кьоастаергья цига. 160 метра-га кьоачаш дӀоахал, 1,6 метрага гӀорташ шорал дола гӀашлой никь буллаш латт ювцача моттиге. Цул совгӀа, догӀан хиш дӀауаха моттиг хургья цига. Шахьаре-ра моттигаш цӀена лоттара тӀехьа лоархӀае ба из болх.

«Къаьстта терко йир машинашта лаьрхӀача моттига. 64 машин Ӏооттае йиш йолаш хургба цигара бахархой. Шахьара кулгалхоша лакха тӀахьожам беш дӀахьош латт уж балхаш. Администрацена кулгал деш вола Гумаранаькъан Аслан вар цига хьажа вена. ДӀахо кьоачашде дезарех дийцар цо болх-лошца», - хоам бу «Сердалога» мӀэре.

Шахьара администраце хьалхадаьккха дӀахьош ба из болх, хӀаьта дакъа лоацаш цигарча моттигашкара хӀама йохкараш ба. Ер шу чакхдалале, йистебаьккха хила безаш ба беррига болх.



«Ишколе даха кийчде бер» яха болам дӀабихьар МагӀалбике

Гизданаькъан Ахьмад

Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас юкье-баьккха «Ишколе даха кийчде бер» яха болам дӀабихьар тахан МагӀалбике. Из хьаллацар Паччахьалкхен Думан депутаташ болча Татренаькъан

Муслима, БӀарахой Бек-хана.

«СВО доакъашхой бераш, вахара хьал хала долча дезалашкара бераш юкье долча бӀаь совгӀа зӀамигача бахархошта эшаш мел болча кьоачамах дӀизза дола портфелаш дийкьар», - дийцар «Сердалога»

шахьара администраце болхлоша.

«Ишколе даха кийчде бер» яхача болама хьагойт, гӀо эшаш бола нах терко ца еш бутаргбо-ацилга. Керда дешара шу дола-луш моллагӀа новкьостал дар чӀоагӀа лоархӀае да, къаьстта таро дика йоацачарна.

Иштта йоккха терко лоттаю; Данбассерча тӀема опера-це доакъашхой берашта эшар, царга доацар фуд хьожаш.

Белгалде деза, мехкарча кулгалхоша, депутаташа иштта цхьана доаржадеш долча дика-ча гулакхах наха доккха новкьостал хулилга.

Дешархошта лаьрхӀа дикача гулакхий болам дӀабихьар Илдарха-ГӀалий тӀа

Гизданаькъан Ахьмад

Шахьарерча 176 тӀема опера-це доакъашхой, вахара хьал хала долча дезалашкарча берашта ишколе эшаш йола хӀамаш йийкьар. Дешара шу дӀадоладе эшаш мел йола хӀама чуй-оалла портфелаш берашта дӀадекъача дакъа лоацаш вар шахьара да вола Дигданаькъан Ахьмад, шахьара кхела кулгалхочун гӀонча Амаканаькъан Хьусен.

«Вай мехкада Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас ва из беркате гулакх юкьедаккхий-тар. Доккха баркал ала доагӀа болам хьаллаьцача РФ Паччахьалкхен Думан депутата БӀарахой Бек-хана», - дийцар «Сердало» газетага Илдарха-ГӀалий тӀарча администраце.

Дуккхача дезалашта чӀоагӀа гӀо хулаш, беркате хӀама да из. Дешара шу дог делаш дӀадоладар лоархӀае да хӀара бера, хӀаьта иштта хоза совгӀаташ декьар, Даьла раьза хургволаш, берий дог гӀоздоаккхаш хӀама да.



Вай мехкарча
говзанча Оздой
Хьасана хьаеш
йола хIамаш
берригаш
цецбоахаш я

Цисканакъан Надия

ТIоарсках моллагIа хIама
хьае ховш говзал я Оздой
Хьасана. Къаман культу-
раца дувзаденнараш хьа-
гойт цо вайна, ший тайп-
тайпарча балхашца.

Къаман Iадаташца, куль-
тураца лерхIам лелаберий
дог хьоасташ хIамаш я цо
тахан хьакхоллаш латтараш.

Российски
кинон Денна
хетабаь
видеогойтам ба
мехка дIахьош

ГIазданаькъан Ахьмад

«ГIалгIай мехкара кинон-
холлам» яха видеогой-
там ба вайцига дIахьош.
Мехкабьаьхача наьха
мемориальни комплексе
го йиш я гойтам. Къаман
кинематографи хьахила-
ра истори довзаргда ба-
хархошта.

«Гойтама керттера декхар
- бахархошта вай кино хьак-
холларца дувзаденна денош
довзийтар. Российски кине-
матографе къахьегаш болча
цIихезача говзанчий кхол-
лама никъ бовза йиш я цига.
Мехка кинон хIама хьалъот-
тадеш лаьттарех ба Котанакъ-
ан Берд, Иоахшканакъан
Шамал. Цар дукха къахий-
гад цу наькъ тIа. Иштта бел-
галбе безарех ба Мамил-
ганакъан Сулумбик, лакха
начIал дола актIараш Новр-
бенаькъан Руслан, Янданакъ-
ан Тамара, Цисканакъан
Мухьмад, иштта кхьбараш
а», - дийцар «Сердалога»
гойтам дIахьош хиннараша.

Таханара ГIалгIайче
цу оагIонцара ший хIама
дикка тоаде йолалуш мара
яц, бакъда доаржаде, до-
взийта шортта да цун ис-
тореца. Иштта гойтамаш
дIахьаьро керда начIал
дараш гучабоах мехка,
цхьацца балхаш хьакхолла-
ра тIехьа дог ураоттадергда
кинон даькъе къахьеге лов-
рий.



Шолжа кхалерча библиотекашка, дика хувцамаш хургда

Аькхенаькъан Марем

Шолжа кхален библиотекан
хIама хувцаш, болх ба тахан
дIахьош. Хувцамаш юкъеди-
хьад Алхастерча, Мужечарча
библиотекашка, хьатIабоагIа
бутт бовлехь, кердача куца-
ца шоай наIараш хьаеллар-
гья Оалкамарча, ГIажарий-
Юртарча библиотекаша.

Хувцамаш даьча библиоте-
кашка аьттув хургба, книжкаш
дешаш санна, болх бе, кино
хьаж, гойтама балхашка, се-
минашка, лекцешка дакъа
лаца. Иштта цига хургья ком-
пьютерцарча кхетамах йола
курсаш, метташцарча клубаша
болх лелабергба. Цул совгIа, би-
блиотекай ганзаш кердайоахар-
гья, бахархой тIаийбечар шоай
болх дикарIа Iомабара тIехьа

дешаргда.

ЛоархIамедарех да, бахархой
электронни базаца, таьрахьаш-
ца дувзаденнарах болча оагIон
гулламца, онлайн-сервисаш-
ца бувзам лелабе йиш йолаш
хилар. Иштта библиотекаш-
ка хургья, мах бала ца безаш
Интернет, «ЖIайрахь-Магас»
наькъ тIа нийсбеннача тури-
сташта, хьаьшашта, бахархош-
та лаьрхIа.

«Кагирхой кхоллама
оагIонцара, культураца дувза-
деннарашцара бувзам хургбо-
лаш, дIахьош боккха болх ба
из. Дог тийша ва со, дукха дика
хувцамаш деш кердаяьха би-
блиотекаш тайп-тайпарча ха-
нашкара адам тIалатташ, мас-
санена тоам беш хургхиларах»,
- белгалдир вай мехкадас Кела-
матанакъан Махьмуд-Iаьлас.



«Кинон бийса» дIахьоча дакъа лаца бех бахархой, Магасерча культуран гIулакх доаржадеш йолча моттиге

ГIазданаькъан Ахьмад

Ерригача Россее дIахьош бола
«Кинон бийса» яха болам ба,
Магасе хьаллоацаш. Цига
хьаьшашка хьежаш; къаман
кхоллама Iадаташ, таханарча
кхоллама оагIув гойташ; йок-

кха программа я.

«Республикерча лакха
начIал долча пхьараша гойтама
балхаш дIахьоргда цига, иштта
шоай кулгашца цхьацца хIама
хьае аьттув хургба гулбенна-
рий», - дийцар «Сердалога» Ма-

гасерча культуран гIулакх до-
аржадарах йолча моттиге.

Кхоллама сайре дIахохьоргья
цу моттиго кхебаьча къонаба-
раша, эрсий цIихезача байтан-
чан Пушкин Александра хета-
яь байташ ешаш. Классика эг-
гара цIихеза йола байташ хо-

заргья цига, иштта Пушкина
файлгех берий суртий гойтам
хургба.

Цул тIехьагIа, мах боацаш,
берий киношка хьаж бехарг-
ба берригаш. БIарчача дезал-
ца самукъадаккха моттиг я из.

Дешареи гIишлошъяреи министраш ишколаш мишта тоаяьй хьежар

ГIазданаькъан Ахмад

Дешареи Илмани гIулакхех йолча министерствон кулгалхо вола Цхьорой Ахмад-Башир; гIишлошъяра балхех йолча министерствонна хьалхалатта Иленаькъан Муса арабаьлар; ишколаш меттайоалаеш бола боккха болх малагIча боараме ба тахка. Долакха-Юртарча № 2 йолча ишколе-берий беша, Наьсарерча № 9, № 10 йолча ишколашка, Илдарха-ГIалий тIарча «Малышок» яхача берий беша бахар уж.

«Боккха болх ба цу моттигашка чакхбаьккхар, гIишлош куц хувцаш, чура пенаш хьахаш, керда тховнаш тухкаш, кIалхарча ларда кхера тохаш, кораш-наIараш хувцаш, ингале Iоакъа тохаш. Деррига тока саьргаш хийцад, керда видеогойтам оттабаьб, хоза лампаш йогIаш сийрдаяьхай еррига моттигаш», - дийцар тха газетага дешареи Илмани гIулакхех йолча министерстве.

Дешара моттигаш боагIлача боараме тоаяр, эггара кертерча гIулакхех да тахан. Деррига балхаш мишта кхоачашдаьд хьежар хьакимаш.



Ишколе эшаш йола хIамаш лургья Шолжа-Шахьарерча берашта

Аьхкенаькъан Марем

«Ишколе даха кийче бер» яха болам хьаллаьцар Шолжа-Шахьаре. 300 совгIа бера, дешара шу дIадоладеш, эшаш мел бола кхоачам чубола портфелаш лургда. СВО доакъашхой, вахара хьал хала долча дезалашкарча берашта лургда совгIаташ.

Цу кхетаче дакъа лонаш хилар шахьара да Iумаранаькъан Аслан, цун гIонча Дзаьзганаькъан Муса.

Шахьара администраце белгалдечох, тIема доакъашхой берий, таро хала йолча фусамашкарча берий дог хьаста дIахьош да из гIулакх. Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас соцам баь дIахьош ба, Паччахьалкхен Думан депутат волча БIарахой Бек-хана хьаллоацаш бола из болам.

Вай мехкарча 5 эзар совгIа долча бера дог хьоастаргда цу боламга гIолла.



Юхь тIа човнаш йола бархI шу даьнна кIаьнк Iочувоалавир дарбанче

ГIазданаькъан Ахмад

Юхь тIа дикка човнаш хинна бархI шу даьнна кIаьнк Iочувоалавир, Республикерча берий клинически дарбанче. Из хоам «Сердалога» бир унахцIенон гIулакхех йолча министерстве.

«КIаьнкага хьежача лораша белгалдечох, из дикка лозаваьв. КIалхара мочхал кагдаьд цун, юхь йохаьй. Министерствон хьалхалатта Iалбаканаькъан Зара ше тIахьожаш я цу гIулакха», - дийцар тха газетага.

Бера хьал хинначул аттагIа да карарча хана. ЭттIавара баллах дувцаш, цхьаццадараш кьоастадеш ба тахан лораш.

Даьшка, ноаношка кхайкарал ду лораша; шоай берашта тIахьожаш, цар салолаш йолча моттигий хьал миштад хьожаш хила, яхаш. Берашта ловза кьоастадаь доазош кхерамзлен хьал лертIа долаш хила деза, боккхийбараша теркалде деза из массахана.

Ерригача Россе хьехархой съезде дакъа лоацаш, хилар вай мехкахой

Аьхкенаькъан Марем

Москве дIахьош хиннача ерригача Россе хьехархой съезде гулбелар мехкара дешара, Илман, бизнеса оагIонашча кьахьегараш.

Керттерчарех даь, дийцар дешара хьал карарча хана, кхоана хургдар. 2036-ча шерга кхачалца дешара оагIонца дIабахьа беза болх белгалбир съезде, йоккха терко тIайохийташ. РФ дешара министерствон хоамах, цу оагIонца кердадараш юкьек

хувлаш, боагIлача боараме болх тоабарах дийцар гулбеннараша.

Иштта съезд хилалехь ди хьалха, мехкарча дешареи Илмани гIулакхех йолча министерствошца, ерригача Россе кхетаченаш дIайихьар. РФ де-

шара министерствонна хьалхалаттача Кравцов Сергейс белгалдир, кердача дешара гIулакх таханарча хано дIадеххача тайпара хила дезилга. Кердадараш юкьедоладеш, дIабахьа беза берашцара болх боагIлача боараме, царна терко лоаттаеш.

12 КХОЛЛАМА ОАГІОНАШ

Дерригача вахара гѳулакх

Поэтессах Тѳумхой Хъавайхи цун кхолламахи дола дош

Хоза дош аьле,
гойта метта хозал,
Эздий дош аьле,
гойта метта эздел.
Яхъ совъяьле,
даьхьокха бѳаьхий хилар,
Шакѳа ше санна,
из цѳена хилар.

Тѳумхой Хъава

Цхъацца болчарна поэзи шоашта е йоткъам е гѳозале хиннача хана чухъ, цар яз деш дар да; амма кхычарна дерригача вахара гѳулакх да из, атта боаца къахъегам никъ ба из, саг кхоллаш Дала Ше бенна. Цу Далла ловча наха мара еннаяц из, дешархой дегаш тѳаозаш йола литературни говзал. Хѳаьта, цу халача литературни наькъ тѳа яьнна, толамаш а доахаш хинначарех я Тѳумхой - Джиминаькъан Вахий Хъава.

«Аллахѳ, йомае со уйла е», «Ахархочо хъакхац баьцца-ра канаш» яхача поэтессай мугѳарий чулоацамо хъахъокх вайна, Хъавас дукха а кѳоарга а къахъегаш хиннилга. Дешархоша начѳалца тѳаэцаргѳйолча тайпара, язъе ховш хиларца къесталуш а ба Хъавай поззен кхоллам. Дег чу ювшаш, кѳоарга кхетам болаш йола поэтессай стихаш дешархошта еза ца луш юсаргъяц, хѳана аьлча уж йиза я сийрдача уйлаех, кѳоаргача син хоамех. Цудухъа ала йиш я поэтессай кхолламах; из уйлаех диза дола тѳоргац да, аьнна. Цу чура сона довзача, аз дийшача книжкаех да Тѳумхой Хъавас яздаь «Са илле мукъам», «Са дега уйлаш», «Иразе ха», «Вай зѳамига доттагѳий» яха книжкаш. Бѳаьшерашка къамо йоь метта говзамеча деша ганз я, аьнна, хеталу поэтессас яздаь мугѳараш дийшача. Цун ховхача дего, цун вахарца болча мерзача безамо юхевуг дешашвар; вай даьй исторена, гѳалгѳай метта, иштта хѳара денна къаман сийле кхоллаш болча наха.

«Са илле мукъам» - «Мелодия моей песни» яхача сборника тѳа (2006 ш.) автора хъамсарча Даьхен хетадаьча даькъаца дѳаболаь ший литературни кхоллам. Хѳаьта цун цѳи «Гѳалгѳайче – са дегагѳоз» яхаш я. Иштта дѳахо - «Сийле йолча наха» яха, къаман къонгаш, мехкарий бувцаш дола дакъа. Мел деш а ѳабаргвоацаш, хоза язду Россѳе турпалхочох - Осканаькъан С. С., цѳихезача халкъа поэтех, прозаикех: Боазаркъанаькъан М.И., Озанаькъан И. С., Янданаькъан Х. Дж., иштта кх. дѳ. Хѳаьта «Гѳалгѳай мотт – халкъа куц» яхача даькъ тѳа поэтессас хоза, кѳаьда бувц стихашка ший наьна гѳалгѳай мотт. Ший цхъан стихотворене тѳа, вай метта



куцаш ѳалаьмате хоза гойт цо:

«Хоза дош аьле, гойта метта хозал,
Эздий дош аьле, хъокха цун эздел.
Яхъ совъяьле, дѳахъокха бѳаьхий хилар,
Шакѳа ше санна, из цѳена хилар».
«Хъамсарча нахах дола мугѳараш» яха дакъа Хъавас доладу ший хъамсарча даьна хетадаьча мугѳарашца. (Къаьстта даьна хетаяь пхиъ стихотворени я Хъавай.) Еш вай «Са дика да»:

«...Юрта хъай вар хъо дика юртно,
Хъа дикал цунна йицъеннаяц.
Хъехаву хѳанз а сийленца хъо цо,
Заманца хъо цо вицваьвац...»

Иштта кѳоарга уйлаш яйташ, сакхетам лакхбеш, дег тѳара шод боасташ я «Безам – дега хоам» яхача даькъа стихотворенеш а. «Цахиннар ма дувца» яхача байтаца йоах:

«Кура хиннай, яхаш, цахиннар ма дувца,
Ма дувца, ма е из даьра чов.
Дог этѳадеш, доацар ма ала,
Са дег чу йоагаш яр безама тов...»

Иштта лирически мукъам болаш да, 2007 шѳара арадаьнна стихай сборник «Са дега уйлаш» а («Мысли моей



души»). Ер книжка поэтессай вахара а, иштта цун кхоллама а никъ гойташ да. Кхеллача мугѳараша дешачун бѳарг буз, са айду, уйлаш цѳенью. Хѳаьта, автора мел дувца-чун тешал деш да, аьнна, хет сона цо кхелла суртсибаташ. Книжкаш тѳа поэтессай кхоллам шин даькъа бекъалу. Лакхе белгалдаьча книжкаш тѳа боккхагѳчарна язду цо, хѳаьта тѳехъагѳо вай хъамсарча берашта лаьрхѳа а йоазош даьд Хъавас.

Къаьстта аргдар аз; «Иразе ха», «Вай зѳамига доттагѳий» яхача цун сборникех.

Бѳарчча хъаййцача, укх сборникий чулоацамо тешал ду, къаман вахара философех автор дика кхеташ хилар; цунна хов, бераш, керда ноахалаш вай кхоане йолга.

Берий ѳаламцара, хъамсарча Даьхенцара, дезалцара безам совбоаккхаш ба кхоллам; иштта берий бѳайха безам а гойт автора, цар ѳаламца, къаьстта «Дийнатий дуненца» болча бувзам-га гѳолла.

Ший «Боргѳилг», «Кѳоригаш», «Гѳаж» яхача стихаш тѳа; поэтессас ше ма дарра суртсибат дулл вай коа тѳарча оалхазарий. Хоза язду хъун дийнатех - «Бѳарашдуарг», «Кѳормац»; хин дийнатах - «Чкъаьрилг». Лоацца аьлча, берий безам тѳаозаш да автора царех мел дувцар, иштта боккхача лоархѳаьме даьхка да сурташ а.

Ваццалца дешаргдолаш да хъайбаех яздаь мугѳараш, дехка сурташ. Ма дарра аьлча, берий сакхетам лакхбу цу дешо. «Маня», «Тха етт», «Говр», «Устагѳан тха» яхача стихаша берашта кѳоарга кхетам лу вай даьй вахарах, дѳадахача ноахалий исторех, вай берий Даьймехкара ѳаламца бола безам совбоаккх.

2019 шѳара арадаьннача берий шоллагѳча книжка тѳа, «Вай зѳамига доттагѳий» яхача сборника оагѳонаш тѳа Тѳумхой Хъавас, берий шоай зѳамагѳча доттагѳашца бола безам хъахъокх. Стихай тематика цаѳ яле а, хѳара стихотворени ший тайпара эргашха йолаш кхеллай поэтессас. Берий вахаре цхъаккха оагѳув йий-хъогѳ, аьнна, хет; Хъавас чу ца лоацаш. Белгалъе ловргдар «Кѳазилг», «ѳаьхарг», «Гѳазилг», «Божилг» яха стихаш. Цар чу ший «турпалхой» суртсибаташ, дегѳа оамалаш шоаш ма ярра кхеллай автора. Масала, еш вай «Кѳазилг»:

«Воте дѳера сона кѳазилг,
Аьлар аз цох:
«Са гургилг».
Дулха чѳегилг аз цунна елар.
Са доттагѳа цунах хилар».

Йиѳигаи кѳазилгаи юкъѳера бувзам, безам чѳоагѳа лоархѳаьме ба, тахан адамий къизал совъяьннача хана.

... Зарба тоханза а кхоллам ба Тѳумхой Хъавай:

Паччахъалкхен деза-дѳарех я цун «Герб» яха стихотворени. Цо чулоац къамо бѳаьшерашка хъабена лоаман вахаре сийрда бола никъ.

«...Гѳулакх, оамал гойт бесашца.
Кортамукъале, яхъ, зиракал.
Иштта вайна хъагу царца, Ислам, тешам, эздел, цѳенал...», -

йоах поэтессас цу стихотворене тѳа. Къаьстта латт Хъавай кхолламца таханарча заман лира йола тѳема тематика. Цу темах я стихаш: «Тѳом», «Дѳабала хъо, тѳом», «Даьхен турпал». Тѳеххъарчун мугѳараша йоах: «...Ма сийлахъ, ма веза ва вай из,
Массанена а цун сийле йовзаш.
Гойт цо къаман хъинар, чѳоагѳал, низ,
Харцо къехкаш, гаьнаювргѳйолаш...»

Тѳема духъала язъяь я стихотворенеш. Автора дика довзачох тара да, вай даьй кица: «Тѳемо воѳ ваьвац,



тѳемо воѳ вийнав».

Геттара хоза гойт Хъавас «Еза сона...» яхача ший стихотворене тѳа, ше яьча а яьхача а Тѳой - Юрта куцаш.

«Сийна Гѳалми деза сона, Хоза, тайжа дода из.
Сихлу из цхъайолча хана, Хъахъокха ловш мо, ший низ.

Еза, деза хѳама санна, Из ха дѳаяха сай
Тѳой-Юрт.
Ялсмале из йолаш санна, Хеташ йола эздий юрт».

Мел яздаьр наьна меттала яздаьд поэтессас. Наьна мотт къаман са хилар, тешал деш

я наьна-гѳалгѳай метта хета-ьяь стихотворенеш а, хѳаьта вайна ший тайпара бола тѳахъехам а ба из. «Корта ба из» яхача стихотворенеца да укх тайпара дешаш:

«Маѳаьча наьха, цунца ба вай низ,
Кхалнаьха, вай кхоане – из я
Зѳамагѳчун - къаман лард,
Воккхагѳчун – йоагаш йола ерд.
Дерригане яхъ совъяьле, Вай къаман кхетам хиле,
Корта ба из - бувца вай мотт,
Гѳалгѳай мотт. боахаш из кот!»

Сигаларча дукхача седкъашта юкъе, бѳарго зийча, гаьннара гучабоал цхъа ший тайпара лир доага седкъа. Цу лир доагача седкъаца тарбергбар аз поэтессай лирически кхоллам. Цо хъест дешачун бѳарг, са, уйлаш; уйланигат а цѳенду.

Айса укх йоазон тѳа аьннар чудерза деш, хъоахаде безам ба са цхъан зирака доаладаь дешаш: «Гѳлаз никогда не увидел бы солнца, если бы не был солнцеподобным. И только человек, просветлённый душой может увидеть красоту окружающего мира». Гѳалгѳай меттала кхы а хозагѳа а хоз из:

«Сага бѳарга малх гургба-цар, нагахъа санна из маьлха тара кхеллабецаре.

Иштта ший сица хозал йолчунна мара гургъяц гонахъарча вахара а ѳалама а хозал». Хѳаьта Хъава, ше ма ярра из хозал шийца йолаш хиннилга тешал ду цун беркате болча лирически кхолламо. Шеко яц цо лоархѳаьме йола моттиг дѳалоацаргхиларах, вай исбахъален литературе.

Гаьгенаьгъан Къуреиш,
Россе халкъа дешара тѳехдика болхло,
Гѳалгѳай Республикан гѳорваьнна хъехархо

Книжка - дешархочун новкъост

Ишколерча библиотекеан болхлодох

Гарчакханаькъан Сали

Тов бетта цхьоалагIа ди хIама ховчун-довзачун цIай да. Цу дийнахьа дIадолау вай берригача мехка дешара шу. Цхьаккха тайпара хьаькъал Iомаде йиш яц, нагахьа санна книжкашца доттагIал ца хуле. Уж берашка дIакхоачийташ вола ишколан болхло, вайна ховча тайпара, библиотекарь ва. ХIара дешара шу дIадолалуца хана, масаболча дешархошта тайп-тайпарча Илмаех дола книжкаш дIадеькъ цо, цхьаккха бер юкъе ца дита гIерташ, хIаране истола тIа лерттIа хьаькъал Iомадара эша гIирсаш хилийта гIерташ. Цу тайпара дешархошта гIо деш йола Овшанаькъан (Султиганаькъан) Салмана Марем болх беш я СурхотIарча 9 шера дешача ишколе, библиотекарь йолаш.

Ткъаь бархI шу хиллал ха я цо из болх бу. Духхьал книжкаш дIаденна Iийча чакхдолаш дац цун балха декхараш. Берашца вIашагIкхетараш чакхдоах цо, книжкаш цIена а хоза а мишта леладе деза хьалхадонаш. Дувц, цар тIа тишлургдаоаш мужалташ йохка езилга, листах хьаяха, кьоаламаш хьекха йиш йоацилга, доадича царех дола жоп дала дезаш цар дай-ноаной хуртболга. Вешта аьлча, уж книжкаш цхьан шера лаьрхIа а доацаш, масехк шера леладе дезаш хилар белгалдоаккх библиотекара, цудухьа тIехьа тIабоагIача зIамагIбарашка толха ца деш дIадала деза уж. Книжкаш дIадаларал халагIа болх ба, дешара шу чакхдоалаш, уж юха хьаэца дезаш хилар. ЦаI воагIа книжка доадийя, вож шийдар а доацаш, наьха книжка дахьаш, цу тIа дIаязьяьча номерах ховшма хулий из. БоагIача боара-

ме уж лорадеш целеладаьраш а нийслу царна юкъе. Царех цхьабараш бехктотхаме оза безаш хул. БIарчча шера бераш дика дешарах доккха дакъа доалл библиотекара, книжкашта доал деча сага санна. Цар тIара Iомаю дешархоша метта бокьонаш, нийсаяздар, кьамаьла доакьош, предложе-ней оттам, лексика, дошкхоллар, кхы а массагIа да уж. Цул совгIа, гIалгIай йоазонхой кхолламаш а царга гIолла довз.

Духхьал ишколе Iомаду дешаргаш хинна ца Iеш, библиотеке да исбахьален литература. Из дешаш ца хуле, мотт шаьрбенна дIарIоргбац деша ухарий; цул совгIа, вахара малан, цун дика а во а оагIонаш, наьха кхелаш мишта хила йиш я литературага гIолла довз. ДуххагIа мел деш исбахьален литература хьаькъала а ондагIа хул кхувшбоагIараш. Салмана Марема болх беча библиотеке да

эрсий классически а гIалгIай йоазонхой а литература. Библиотеке да Чакхенаькъан Саида, Iалбаканаькъан Жабраила, Пхьаранаькъан Iалихана, Чакхенаькъан Мурада, Лаьнанаькъан Мухьамада, Матенаькъан Iаббаса, кхычар йоазош тIадола книжкаш. Царех цхьабола йоазонхой, дийна болча хана, баьхка хиннаб ювцача ишколе, масала, дешархошца вIашагIкхета вена хиннав Чакхенаькъан Саид, Овшанаькъан Султан-Хьамид, Гаьгенаькъан Гирихан, Пхьилекьонгий Махьмад-Саид, Шаденаькъан Султан, Мерешканаькъан Султан, Горчхананаькъан Бадурдин, Хамхой Дауд, кхыбараш.

Библиотеко ший доккха дакъа юкъехьу цхьадола цIайш кийчдеш а чакхдоахаш а. Масала, саькура бетта вай республике хул «ГIалгIай метта итт ди». Цига книжкай, журналий, газетий гойтамаш кийчдеш гIо ду



библиотекара. МоллагIа эшаш дола йоазув лохаш гIо ду дешархошта санна хьехархошта а. Довзийт библиотеке хьаде-на керда книжка, цунна хетаяь уроках чакхйоахаш а нийслу.

Библиотекара болх лелабаь ца Iеш, из я классан кулгалхо а. Из мел бехктотхаме, чоалхане болх ба вайна массанена дика ховш да. 25 саг хиллал йолча классан доал де, нийса кхетам бала, цар дика дешаргдола хьа-лаш кхолла аттагIчарех декхар дац. Соахка Салмана Маремага яр 7 «б», ма хулла бераш дикагIа деша хьаахийта гIерташ, дешар тIа толамаш дахийта гIерташ, кьахьийгар цо. «ЛоархIамечох дола кьамаьл» яха урок ше царца еча хана, цо дешархошка дувдар мел лоархIаме да Даьхе езаш хилар, терроризмах а экстремизмах а лоралуш хилар, иштта кхыдараш.

Хьалха кьахьегамах хиннача уроках, хIанз технологи оал. Из Илма хьехаш а хилар соахка библиотекарь. Кьахьегамах бола кхетам балар кьаьстта а вай таханарча деношка эшаш а хиланза даргдоацаш а гIулакх да.

Салмана Марема кьахьегам белгалбоаккхаш, цунна еннай «Дешара даькъера сийдола болхло» яха цIи. ХIаьта укх шера ХьажацIа болхача нахаца Макка яха, хьажол даьд цо. Цун хьажол а дIадолалуш дола дешара керда шу а даькъаладувца лов.



Хьехархой кхебаь саг

Дешара шу доладала дукха ха йисаяц

Гарчакханаькъан Сали

Ахка чакхдала гаргагIертад. Дешара шу дIадоладала дисараш масехк ди мара дац. Нах, бIаргах саьрг кхийтача санна, сихбенна шоай бераш кийчдеш ба ишколе даха. Царех цхьадарашта хьалхара, вокхарна дешара тIехьара шу хургда 2025-2026 дешара шерах. Из ха хьатIакхоача хана, сона массаза дагайох вай республикерча ишколаш-та лаьрхIа бIаьш хьехархой кийчбаь йола Оздой ГIайре Фируза. Кьона йолча хана денз, дешара тIакхувш хиннача йиIий нанас оалаш хиннад: «Са йоIах профессор хургья». Шайхал яьлча санна, бакь хинна дIаэттад наьна дешаш.

Цох хила а хиннаяр профес-сор.

Оздой Фирузас ишкол Фрунзе яьккхаяр, цул тIехьагIа из деша эттай доазол араьхара метташ (ингалсий мотт) Iомадеча факультете, из чакхьаьккхача, цо кьахьийгад Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университете. Цига цунна тIадулл бехктотхаме декхар: вайнаьха меттайи литературайи кафедранна керте оттаю из. Цо болх беча хана, дикагIчарех цаI лоархIаш яр филологически факультета из кафедра. ДIахо цох хул цу факультета декан, филологически Илмай доктор, профессор. Цо язьяьй дукха Илман статьяш, диссертациеш, моно-

графеш. Бакъда цун дерригача вахарца сона керттера хетар да, вай ишколашта эшаш бола наьна мотти литературей, эрсий мотти литературей хьехаш бола хьехархой цо кийчбаь хилар. Царна юкъерча цхьаболчарех шоаех хиннаб цIихеза хьехархой, Илманхой, йоазонхой, журналисташ, халкъа боахама кхыча моттигашка кьахьегаш бола нах. Сона а хьийхаб цо гIалгIай мотт, аз дешача хана, из яр тхона наьна меттах йола лекцеш ешаш хиннар (1975-1980). Иштта из йолча деша баьгIаб гIорбаьнна йоазонхой хинна Гаьгенаькъан Гирихан, Угурчанаькъан Азмат-Гири, Кхоартой Мурад, царех тарра кхыбараш.

Тахан университете кьаман



мотт Iомабу; Малсаганаькъан Лидаьца, Iоахарганаькъан Раисайца, Беканаькъан Пантайца цо яздаьча «ХIанзара гIалгIай мотт» яхача книжках пайда эцаш. Магасе гIолла лелаш, каст-каста гу сона, из яьха цIа, лийнна урам, университет. Цар юха а юха а биц ца болийташ, сомабоах цу тамашийна дикача сагах бола дагалоацам. Ер дешара шу долалуш а бIаьш бола цо хьийха хьехархой чу-

баргба тоаяьча, цIенььяьча классашка, шоай дешархошка наьна меттала моаршал хатта а цун низ бола дош довзийта а. Сона хеташ, дагахьа баркал яхаш хургба уж шоашта хьийхача хьехархоочоа. Цунна из ала доагIа, карагIдаьнна дика гIулакхаш бахьан долаш.

Сурт кена тохаш да эггара хьалха. Оздой Фирузан сон - цхьан Илман кхетаче.

Лакхача гӀулакхашка белгала хиннар

ГӀалгӀай цӀихезача Илманхочун Тоачанаькъан Хадижата вахар хаьдар

ГӀазданаькъан Ахьмад

Доккхача дешаца цӀи яккха езаш йола саг, цӀихеза Илманхо Тоачанаькъан Хадижат къаьстар вайцара укх деношка. Мехка йоккха хьехархо, эрсий, доазол арахьарча литературан моттигерча университета кафедра профессор йолаш къахьийгар цо дуккхача шерашка.

«Шаьпе Хадижат - из йовзаш хиннарий дегашта йицлургйоацаш саг яр. 26 шу даьнна йолаш Достоевски Ф. вахарах кандидатски диссертаци кхеллар цо. Воккхача йоазонхочун кхоллама никъ ма барра бовзийтарал совгӀа, шийна хетар юкъедаоладеш, язбаь боккха болх бар из. Цо мел кхеллар дуккхача шерашка накъадаргдолаш, дук-

кханеша пайда эцаргболаш да. Хьинаре къахьегаш, дог цӀена, ше езийта ховш саг яр из», - дийцар «Сердалога» университета эрсий меттах йолча кафедра доцент, профессор йолча Малсаганаькъан Мадинас.

Тоачанаькъан Хадижата дуккхача шерашка къахьийгар къона, говза болхлой кийчбеш. Цо хьийхараш тахан тайп-тайпарча моттигашка болх дӀахьомш ба. ХӀаьта телевидене гӀолла гойташ хиннача ший авторски передачашка цо довзийтар литературацара хала лоархӀаш дола оагӀонаш. Хьажархоша чӀоагӀа лоархӀаш, дуккханеша лораеш яр уж передача, боккха пайда эцаш.

«Ше хьалаьца никъ безаш, пайдане хила гӀерташ, нийсача хӀаман тӀехьа латташ, чакхьаьлар из беркате саг, - белгал-

дир Малсаганаькъан Мадинас. – Вай дерригача къаман боккха эшам ба из дӀаялар, боккха эшам ба из российский Илман а! Иштта кӀоарга ший гӀулакх довзаш, дезаш, массанахьа пайда боаржабе сиха бола Илманхой нагтахьа мара нийслуц вайна юкъе.

1944-ча шерарча маьцхали бетта 25-ча дийнахьа яьяр Тоачанаькъан Хадижат. Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен университет хьехаш хилар из 70-ча шерашка. 1973-ча шерарча наджгоанцхой бетта 16-19-ча деношка Шолжа-ГӀалий тӀа эттача гӀалгӀай къаман митинге, хӀетта кхийна йиӀиг мара йоаццашехь, майрра шийна хетар оолаш, къамаьл дир цо. Бакъда цига даьча къамаьлах боккха бала бахьаш кхестайир къона йоӀ НГӀАССР хьакимаша, къа-



маш къестадаш хьаллоацаш я, яхаш. Къона Илманхо майралца, деналца, вӀалла йоха ца йохаш, духьалъэттар царна. Республикара дӀаяха йийзар цун; бакъда, ший къаман га ца дохкаш, цун бокъонаш хьаллоацаш, яьхар из.

81 шу даьнна йолаш хаьдар цун вахара никъ. Йовзарий дегашта цӀаккха а йицлургйоацаш, саг яр Хадижат. Дала гешт долда цун! Ялсмален хьаьша яь тӀаэцийла из ше Кхеллачо! Дала даькъалабаьчарех хийла из!

Юкъара гӀулакх хьаллацар

Дешара хьал дикка тоадеш латт мехка

Султиганаькъан Йоакъап

ХӀара шерара тов бетта 1-гӀа ди хьатӀлакхачар дукхача гӀулакхашца, уйлашца дувза-деле хул берий, цар цӀагӀарча наьха. Да, нана шоаш ишколе иха ханаш дагаухаш хул, хӀаьта бераш классаца вӀашагӀкхетара раьза долаш кийчо еш кхест. Массане кхетаду, дешара шу – къагега деза, ший мел бола низ ураоттабе беа денош долга.

Таханарча берашка деррига долаш да, тӀатеӀа деша мара хӀама эшац. Россие Президент волча Путин Владимира Еригача Россие хьехархой съезде белгалдир цу оагӀонцара кертттердарш. Президента терко йир дешара программаш дикка тоаеш, хьехархой кийчбеш дӀабахьа безача балха, иштта белгалдир, хьехархочо хьегаш дола къа боагӀгӀаца боараме лархӀа дезилга. Ма дарра аьлча, къона россиянаш кхебеш дукха низ юбуллаш латтараш лоархӀаме ба, вай массане вахаре.

Массайола проектш, кердараш доаржадеш тоаде деза дешара оагӀон хьал. Из декхар тахан паччахьалкхен хьалхашка латташ да, хӀаьта из дизза кхоачашдара тӀехьа боккха болх дӀахьомш латт мехка. Дешара шу хьатӀадоагӀаш хозача куца тӀа йоалаьх юоттаяьх мехкара ишколаш, берий бешамаш.

Цох лаьца дувцаш вай Мехкадас белгалдир: Россие Президента Путин Владимира российский ишколай хьал лакхача боараме хила деза, аьнна, чӀоагӀдаьд, цунга хьежжа, тахан из доккха гӀулакх ма могга тоаде гӀерташ болх дӀахьомш да вай».

Бераш дӀачудаха дезача моттигашка эшаш мел бола кхоа-

чам лалашбаьб тахан. Хьаэттача замо дӀадеххача тайпара хуццамаш даьд массанахьа. Тахан мехка гӀолла доладелча, вайна массанена гуш да из сурт. Белгалде деза, вай кагирхой, бера хана денз, хӀама довза, шаьрде ловш, моллагӀа керда хӀама карадерзаде гӀерташ болга, цу духьа дешара моттигашкара хьал лакхача боараме хилар лоархӀаме да вайна.

Ханнахьа хӀама дӀахьалхадӀаккхача, довзийтача, цхьа кӀеззига оагӀув хьаллаьцача, доккхача гӀулакхашка кхоачалургбараш дукха ба вай тӀехьен юкъе.

Укх тӀехьарча 30 шера вайна бӀаргадайнад, кагирхоша мел толамаш даьхад Илман, экономикан, культуран, кхоллама, юртбоахама, унахцӀенон оагӀонашка къахьегаш, шоай начӀал дикка тоадеш. Къона говзанчаш мехка хӀара шера дукхагӀа хулаш латт, хӀаьта из вай массане дегашта тоам беш да. ЛоархӀаме да, дешара шу хьатӀаоттача хана дешара моттигаш деррига кийча долаш хьежаш хилар.

Тахан вайна ма харра, гӀишлонхой Министерствон «Дезал», «Кагирхойи бераш» яхача къаман проекташка гӀолла тоаеш латт ялх ишкол, шиь берий беш. Шахьаршка, юрташка дӀахьомш латташ боккха болх ба из. Вайна хов, гонахьарча сурто лоархӀаме моттиг дӀалоацилга дешара наькъ тӀа. Хозача, цӀенача, беррига кхоачам болча ишколе деша дега а паргӀатагӀа, хозагӀа хет.

Дуккхача хӀаманца белгалвала, гаьнавала безам отт дешархочун. НачӀал дола кагирхой вай мехка санна, кхыча регионашка а накъабоалаш, бовзаш, пайда боаржабеш хила беа. Кхоанарча вахаре лоархӀаме



моттиг дӀалаца, къаман санна боккхача мехка накъавоалаш къахьега аьттув хургба юхьанца ший дешара никъ лерттӀа тоабьчун.

Тахан ишколаш тоаеш гӀаддолхаш, цу гӀулакха лакха мах оттабеш хила деза вай. Вай мохк ма хулла цу оагӀонца дувзаденнараш лакхача даха, тоаде гӀертгилга ма гой вайна, хам баьца валлал доккха да-кх тахан из лорадар. Ший мохк безача, мехкарча нахах дог лаза-ча сага-м бокъонца дола цӀай да хӀара дешара моттиг тоаяь дӀаоттаяр. Вай берий кхоане я из! Хьалха хиннараш дагаухаш, боккхагӀбараша доаккхал ду шоай берий иштта хоза, беркате ишколаш, берий бешамаш йолаш.

Хьалхарча хана библиотеке вахе, шийна деза книжка корадича гӀадводар, де дезар боккхийчар хьалхадхоар, хӀаьта тахан хӀара бера бейоалл из деррига чудола, бӀарг ма кхоача йола библиотека йовзийташ

йола смартфон. МоллагӀа урок, хьона дезар цу чу гӀолла хьалаха аьттув ба.

ХӀаьта боккхийчарна тӀалатта декхар да, бера хана денз кхувш латтараш беламе роликаш лехарал совгӀа, кхетам лакхбергбараш, начӀал сомадоаккхаргдараш хьалаха юмабар, из царга массахана дӀаяхар. Дунен тӀа мел йоаккхача хана, шийна накъадаргдар юмадайта деза берага.

Кердача ишколашка тахан тайп-тайпара пхьоаллеш, кружокаш я. ХӀама тега, даа хӀама кийчде, дахчах, кхыдарех хӀамаш хьае юмаду бераш. Лорий кабинеташ я, дика тоаяь латташ кхача кийчбу, юхайша хӀама даа моттигаш я. БӀаь совгӀа адама моттигаш луш йолча йоккхача залашка эшаш мел дола гӀирсаш да кхетаченаш дӀакхахьа.

ХӀаьта дергӀа могашал эшаенача дешархошта лаьрхӀа лифт, пандусаш я массайолча моттигашка. Геттара хоза тоаяь

юоттаяьх спорта лаьрхӀа моттигаш. Дега ма хетта ха дӀахьомш, цига шоай говзал гучаяккха аьттув ба къонача тӀехьен.

Таханарча ишколашка кхебеш латт кхоанарча вай вахаре ураоттаргбола лораш, политикаш, спортсменаш, агрономаш, лӀетчикаш, электрикаш, сварщикаш, экологаш, бизнесменаш, йоазонхой, гӀишлонхой. Республикан хӀама тоаде дезараш, дукха керда наькъаш хьаделлаш къахьега дезараш, вай мохк массайолча моттигашка дикача оагӀорахьа дӀабовзийта безараш ба уж.

Из кхетаде деза вайх хӀаране тахан! Ханнахьа нийсача даьккха, тоадаь хӀама; тӀехьа тӀайоагӀгӀаца хана белгала хул. Боккхача мехка паргӀато, вай хьамсарча ГӀалгӀайчен ираз да беркате, начӀал дола тӀехье. ХӀаьта иштта хила мел эшар тахан лалашдаьд мехка боккхача балхаца, дӀахо даггара тоадеш а латт.



Мехкара хьунаш цѣрах лораеш, болх бу

Султиганаькъан Йоакъап

Видеогойтамашка гѣолла хьагойташ, Іалама моттигаш лораяра тѣхьа боккха болх лоаттабу мехкарча экологаша. Бахархошта хьалхадоах; хьунаш, хиш, аренаш лораяр мел лоархІаме декхар да.

«Цѣна фо, дега паргІато, хозал луш йола моттиг я хьу. Цѣраш ювлара 90% бахьанаш адам сагота цахиларца дувзаденна да тахан. ЛертгІа дІа ца йоаеш йитача цѣра цхьа сийг тоъаш хул эзараш йолча гаьнех йокъ хьае. Иштта дола хІама оашош

зийча, Іалаьмате чехка телефон дІатоха Іалама гѣулакхех йолча Министерстве - 8 (8734) 72-11-50, е хьунаш лораярах болча оагІон болхлошка- 8 800 100-94-00, иштта 112», - йоах министерстверча хоамо. Экологе хьал лорадарак йолча къаман проек

тага гѣолла, хьунаш цѣра кІалхарйоахаш лаьрххІа моттиги гІирсаши да. ХІара сага кхетаде деза, гонахьара беркате Іалам Дала вайна денна доккха совгІат долга, цунга хьежжа цун хІама лораде, лархІа декхарийла да вай!

Цѣрцара бокъонаш толхаярах, гѣод техар ишкола болхлочунна

ГІазданаькъан Ахьмад

Цѣрцарча кхерамзлен хьа-лаца дувзаденнарашта тІахьожам бе арабьннача цу оагІонцарча болхлоша Наьсарерча ишколе цу оагІонцара доккхий кхоачамбоацараш зийра. Ишкола коа йокъаенна баьцаш, нувхаш йоагаеш хиннача болхлочноа гѣод техар. 10 эзар сом гѣод такха деза цун хІанз.

«Ара йокъал латтача, мух болча хана цѣи лотаяр геттара кхераме да. Цхьа зІамигача сийго доккха хатар доаржаде тарлу. Бахархошка из хІама лораде, кхавч-кхавчача цѣраш етташ дола во гѣулакх дита, фийла хила, яхаш, кхайкарал деш хьадоагІа тхо. Бехтокхаме озаро мара тоадергдолаш гѣулакх дац из. Иштта хІама леладерашта гѣод детта деза», - дийцар «Сердалога» Наьсаре, Наьсарен кхале цу оагІонцара тІахьожам лоаттабераша.

Бахархошка дехар ду цар, боккъал а ма летает цѣраш, шоана башха ца хетача хІамаех доккха зулам хьахила йиш я! Цу оагІонцара болх мехкарча моттигашка дикка чІоагІбеш дІахьоргболаш ба, хІаьта гІалатбаьннараша гѣод тохарг-да.



Чарахьал дара бокъонаш лораеш ба, хьун тІахьожам лоаттабераш

Султиганаькъан Йоакъап

Чарахьал деш йола ха я мехка латтар. Хьунашка-ра тІахьожам чІоагІбеш, цу оагІонцара бокъонаш лораеш ба хьун боахамашта тІахьожам бераш. Из хоам «Сердалога» бир Іалама гѣулакхех йолча Министерстве.

Бокъо йоацача тайпара чарахьал дерех, хьун дийнаташ лорадеш кхавьег цар. Россе, ГІалгІайчен Цѣча кнйжкаш тІара оакхарий, оалхазараш да лорадерашта юкье.

«Шийна тѣхьа чІоагІдаьча доазон тІа лакха тІахьожам лоаттабеш болх дІакхавьа безаш ва, хьун моттигашта тІахьожам беш вола хІара саг», - йоах министерствера бенача хоамо.

Хьунашкара бокъонаш лораеш боацарашта, Федеральни оагІоно оттадаьчунга хьежжа бехтокхаме озаши, гѣод тохаргда.

Цѣрцарча кхерамзлен хьал чІоагІдеш ба МагІалбике

ГІазданаькъан Ахьмад

Йовхал латта денош дикка дІаьхдаларга хьежжа, цѣрцарча кхерамзлен хьал чІоагІдеш ба МагІалбика кхале. Къаьстта йоккха терко

лоаттаю юртарча моттигашта, цѣи яржара кхерам цига дукхагІа боландаь.

«Вежарий-Юрта цѣи дІа-хьа яржаргйоацаш, аьха Іодаьхкар лаьттан оасаш. Цу гѣулакхо

дикка гѣо ду цѣрцара хатар долча», - дийцар «Сердалога МагІалбика кхалерча администраце.

Моттигерча хьакимаша массаза санна кхайкарал ду бахархошка; нувхех, йокъаенна-

ча баьцех цѣраш ма егта; ара йокъал латтача хана, яхаш.

Таханарча дийнахьа геттара чІоагІа лораде дезарех да из хьал. ХІара сага кхетаде деза, зІамигача сийгах доккха хатар хьахила йиш йолга.

Кхоартой Мурада хетаяь жІакех йола яхь дІайихьар мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

МагІалбика лоархІаме ва-хархо хиннача; йоазон-хо, хьехархо, журналист волаш ваьхача Кхоартой Мурада хетаяь хІара шерара жІакех йола яхь дІайихьар, «Кьона патриот» яхача МагІалбикерча моттиге. ХІанз ялхазлагІа дІахьош йолча яхь гулбир мехкара лакха говзал йола нах.

«Мехкара толашагІа бола жІакех ловзараш бар цига хиннараш. Царна паргІатагІа хургЙолаш, кийчдаьдар деррига. ХІаравар ше-ше котвала гІерташ вар. ГІалгІай меттала яз деш хиннача Кхоартой Мурада кхоллама никь байзар гулбеннарашта», - дийцар «Сердалога» МагІалбикерча администраце. Яхь ворхІ біалах латташ хилар.

Хьалхара моттиг елар лакха говзал гойташ лайза-ча Доврбиканаькъан Мурада. ШоллагІча, кхоалагІча моттигашка эттар кьонагІа бола доакьашхой - вежарий Осменаькъан Мухьмад-Башири Джабраили. ЖІакай вахаре лакха начІал дола ловзархой кхийнилга хьагойтар цу коталоно. Котбаьннарашта дипломаши совГІаши луш, дІакьаьстар из гІулакх.

ЦІай дІадахьа моттиг кийчъеш ба Илдарха-ГІалий тІа

Султиганаькъан Йоакъап

Завьганаяькъан Идри-са цІерах йола шахьара керттера стадион кийчъеш ба, Илдарха-ГІалан 30 шу дизара хетадаь цІай дІадахьа.

«Укх беттарча 30-ча дийнахьа доккха цІай оттаргда цига. 336 сага моттигаш луш долча доазон тІара, гІандаш тоадеш боах карарча хана», - дийцар «Сердалога» Илдарха-ГІалий тІарча администраце. Баьц-царча баь тІа кьоастадаьд концерта лаьрхІа доазув.

Белгалде деза, тахан из шахьар дикка тоалуш латтилга. ХІара денна бахархой гІадбугаш, хувцамаш хул цига.

ГІОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат, выданный СШ №2 г. Назрани в 1997 г. на имя Медовой Танзилы Мовлатгиреевны, считать недействительным.

Утерянный диплом, выданный Топливо-энергетическим колледжем им. Т.Х. Цурова с. п. Нижние Ачалуки в 2017 г. на имя Акиевой Азы Магомед-Башировны, считать недействительным.



Гуллу моттиг – турник

Физкультураца, спортаца бувзам лоаттабара тІахьех мехкахой

Султиганаькъан Йоакъап

Йий мелача тикилга духьаларча моттигах массахана вІашагІбетталу моттиг яь, нах бахаш ха яр. Бакъда, доккхача ираза, дукха бар наха юкье турника юхе гуллураш а, могашала массахана уйла ераш а. Таханарча дийнахьа а вай теркалдеш да, спортаца бувзам лелабераш хІара денна дукхагІа хулаш латтилга мехка, ерригача Россе. Спорте дІачувахача сага ший дегІа доал ду, лерхІача вахар тІа дІатІавода. Физически упражненеш еш, дегІа доал деш волча сага дукха мах болча молхаех ахча кІезигагІа дохк, лораш болча а кІезигагІа ада везаш хул.

Аккумуляторца вай дегІ нийсдар а ший бахьан долаш да: шортта низ, могашал эш сага, из ца хилча, деррига а юхадоал. ХІара денна иштта вахар дІахьош хила веза таханарча ханаца гІа боакхаш вола саг. ХІама даар, набяр, хий малар санна; хІара дийнахьа вай леладеча гІулакхашта юкье хила еза физически культура. Дерригача дунен тІа латтар санна да, тахан вай мехкара хьал. Офисе чубенна, компьютера духьала, смартфона чу букарбийрза барІараш ма даггара баржаш латт; цул совГІа, иштта денош дІакхяхьар нийса хет цхьаьцачарна. Баламаш, фoарт, иштта хІара ди дІакхухьача сага ший тайпара чІоагІделе, хьoadича лазер деш хул. Дуккхабараша-м кхетаду из мел во оамал, дегІ низах дохадеш хІама да, цудухьа шоай унахцІенон доал де хьож.

ХІаьта керттердар, догъийккха ца Іеш, дІадоладаьр хьинаре дІадахьар да. Цу юкье хила йиш я гІаш никь бар, балхара цІагІа волча хана гувнаш тІа, аренашка гІолла гoбахар, бассейне дІаязвалар, гантелешца хІара Іуйран дегІ сомадаккхар, спорта моттигашка ахар. Цу юкье я футбол, волейбол, бадминто-нах ловзар. Вай мехка даим хьеллаш латгача спорта лаьрхІача моттигех кхетадеш да, спорт езараш кІезига боацилга. Спорт масахана сага деношка хила еза эг-

гара гаргагІа дола хІама санна. Белгалде деза, спорт эшаш йолга кхетадеш бараш берий бешара денз кхебе безилга. Массахана дІадувца деза берага физически культура дегІа могашала мел эшаш я. Цар сакхетам нийсбар бера хана денз хьaдоагІаш хила деза, дІахо спортаца бувзам болаш уж бахаргболаш. Кхувш латтарашка дІадувца деза, мухь тІаулла ченаш йолаш, дикка хІама даара тІера болаш, цхьан хана спорте шоаш мел кадай бар фаьлгаш дувцаш бола вотеш, даьцеш, шоай мекъал бахьан долаш, шоашта дезар, чам бар котдалийта нах болга. Цхьаккха къахетам боацаш дІадувца, спортацара бувзам хоадабойя шо а хургда иштта текха, киталдаха, маьже хьoае хало долаш.

Цар хьаькъалашка дІачІоагІде деза, хьалхарча денгара тІехьарча денга кхаччалца саг хoза ваха везилга, хІаьта иштта ший дегІах дог лазаш, хьаькъал сомадоаккхаш хила везилга. Балхацарча гІулакхел совГІа, кхы сево вІашкаoз 21-ча бІаьшерера тоабаш? Къахьегамаш ошатта долча ахарo, Іалама моттигашка араваьнна салаІарo, хьoалчагІашка, таьзеташка ахарo. Массанега ала лов сона тахан, вай зама отталехь хиннача 1-ча бІаьшере а иштта хиннад. Дукха-м дац цу хана денз хувцаденнараш. Дагадох хьона тІаккха, хьалхагІа уж спортацара яьхаш мишта дІакхухьар. Болх беча хІара моттиге, кулгалхо хьалча волаш, физически упражненеш йора, дегІ тхьайса латтаргдоацаш, могашал эшалургІoацаш спорт вахаре лоархІаме йийя дІаоттайора. Ше-ше хьалхавала гІертар, геттара белгалвала хьажар дацар цу юкье, ший унахцІенон хьал лoрадар дар. ХІаьта тахан дукха бий вай хьакимашта юкье спортзале ухараш?.. Къаьстта царгара доладала дезар из хІама. Шоашта тІехьалаттарашта хьалхадаха дезар, спортаца дoттагІал леладар эггара эшаш дарех долга. Тайп-тайпара видеокинош доахаш, пeрeдaчaш eш, цІихезача нахах очеркаш язъеш, дувц вай, мичахьа дийшад, малагІча моттиге

болх баьб, майдилгаш телар, дуккханешца дoттагІал тассар, цІа дар, бeраш кхедар, иштта дІахо а... Бакъда цхьа нагтахьа мара хoзаргдац-кх хьона; из саг спорт чІoагІа езаш, цунца бувзам болаш хиннав, аьнна.

ХІаьта вувцаш вола турпал масахана гІаьленaх кІур тувсаш хиннавалe; кхувш латтарашта библиотекe, спортзале ца хьокхаш, гІаьленаш йохкача киоске никь хьийхаб цo. Иштта масал да-кх цo гойтар... Цудухьа гeттара айваь вувцача турпала вахаре спортаца гаргало йолаш вІалла дeнoш хиннадалe, из дІаала, дІахайта деза. Кьонабараша кхетадeргдолаш, спорте хиларах, ший дегІа, могашала уйла eш хиларах, цу сага гаьнавала аьгтув баьннилга, толамга кхачар из бахьан долаш хиннилга. Селлара чІoагІа, кІoма вай из дувцара малагІа бахьан да аьлча, дукхача хІаман уйла e oтт... Бeра хана денз, сага хьаькъалца чІoагІденна латташ хила деза, дегІа доал эшилга, доал деш, хьожаш ца хилча цун хІама сиха кІалдусаргдолга. Цхьаьцaбарашта хeталу, coх ца кхeташ диса мeг из, лoрий гoвзал йoккха ма йий, аьнна, бакъда, из харцахьа да, дувцилга доацаш! Тахан мeхкарча массайолча моттигашка кулгалхой хьалхaeт-та дІабaхьa бeзаш болх ба из! Coмабаккха тхьайса латтaрий сакхетам, спорт ца хилча баргбоаца oагІув болга дІахайта царна! РФ спорт йoаржaяра тІeхьa «Спорт-вахара oамал» яха фeдeральни программа я йoаржaeш.

Цун керттера декхар - 70% адам физически культураца, спортаца бувзам лоаттабара тІадигар. 2030-ча шeра дикка тоабeнна латташ хила бeзаш ба из oагІув... «Дeмoгpaфи» яхача къаман пpoектаца бувзaбeнна болх ба из. Тахан спортаца гаргало лeлaeш бола нах вай мeкka 80 млн кxoачаш ба. Кхeтaдe деза, спорт хІара дeнцa хила eзилга, 90-гapa 125 минoтaгa кxoачаш ха спортаца дІaяхьa eзa caгa хІара кІира. 20-30 минoтa хІара дийнахьa никь бeш, хьe вaхача юрта, шахьape гІoлла вoлaлуш хьo хулe, лaкxе хьoаxабaьрашта юкье хургва-кх хьo. Керттердар - дегІа маьжeнaш болх бeш хилар,

тхьайса, мекъало вІашкадихьа латта дегІ, oагaдaь, coмaдaккxар. Мaссeхк шу дoаккx caгa кyxнe тeлeвизopa хьaлxашкa кxepзa, дира хІамаш юaш, кoфe, гaзирoв-каш мeлaш... Дийнахьa мaссeхк сахьaтa вaгІa мaшин лoаллaш, e цІaгІapчa дивaнa тІa вaгІa cар-paлцa лoадaм бoaцa хІамаш лeлa-дeш, кІaьдвeлчa дІaгapaхьвoалaш; тІaккxа, нaбapaх визaчa, ура-хoвш... ДeгІa мoacтaгІал дeш да уж дeppигa хІамаш. Га зийнай-ий oаш? Лaкxepa тькoвpoш мис-ceл кІaлxa овлaш a да цун... Иштта хила деза сага вaхape a. Эггapa хьaлxa вoлaлучa хана хaлo хeтe a, кІeзигa сaтexачa зувpгдa oаш, дeгІ низaх хьaлдyзaш лaттилга. Тахан вай бувцaраш ба 30 шep-гapa 60 шepгa кxoачаш бapaш. Бepaш, кaгирxoй-м тaхaн, Дaьлa къaхeтaмцa, спорт eзаш ба мeкka. Низ болаш, кадай, мaссapел сихaгІa хила лoвpaш кІeзигa бaц, кхувш латтарашта юкье.

Бакъда бoккxагІбapaштa юкье спортаца гаргало лeлae лoвpaш дукха бaц... Из вaйнa гyш да, дІa-хьa хьeжачa. ТІeхьapчa шepaшкa вай зув, гІaьлe увзapaш a дукхагІa бaьржaлгa. Мaшин лoаллaш, мa даггapa кІур тувcaш, гІaьлe бaгa ягІаш вoдaш хул цхьaвap, дувцил-гa дoaцaш чІoагІa вo масал да цo кьoнaчa тІeхьeннa гойтaр; дeppигa дІaдaьлчa, нaхa юкье гІaьлeнaх кІур тувcaш латтар эздий, хoзa лoархІаш a дац, вай Іaдaтaшкa диллaчa. Гeттapa сaтeм бaйнa хьувзap a ший хьaл мeттaдoалaдe, цхьa кІeзигa кІaьддe гІepт; гІaьлe эзa, мepзa, хьaьнa дaapaш вІaллa кьoacтa цa деш дия; тІaккxа бІapг биззaлцa наб яь. ХІaмa лaзaяь-ннa болх хулe, мoлxa дІaмeннa, дІaгapaхьвapгвa-кx, аьнна, хeт цуннa... Из харцахьа да! Ший дeгІa мoacтaгІa вa иштта вaхap дуaш вap! Цул дикагІa дац, Іурpa гІeттa, шийлaчa хицa юьх йилaчa, физ-культуpa яь, гІаш лeлaш aх ca-хьaт дoадичa... ДeгІo бapкaл-м apг-дар цу сага. Фуд дe дeзap? Хьай дeгІaцa мa даггapa болх бар! Coмa-яxa уйлаш, дeгІ, хьaькъaл! Кaдaй-чa нaхa юкье хила, мeкъaлo бoa-бaьpaшцa oагІув цa бeкxаш... Хьай мoгaшaл хьaйнa eзe, кхьчa тaйпa-pa хьaжa вeзa хьo хьай вaхapгa!